

Mesečnik za odjemalce

Vydrove tovarne hranil v Pragi VIII.

Letnik IX.

Predplačati se ne more.

1. marca 1912.

Ali hočete imeti juho pravega okusa?

Pridajte juham naše začimbe. Nepoznalca prese-
netijo lepi uspehi med okusom juhe brez pridata in
po pridatku začimb. Ti uspehi so vedno v korist
trajne upeljave naših začimb v Tvojo shrambo, draga
gospodinja. Če pripravljaš juho brez mesa, tedaj šele
moreš pravilno soditi o naših juhinih pridatkih. Tudi
v omake jih lahko pridaš namesto goveje juhe. In v
pojasnilo: Vydrove juhine začimbe niso v pravem
pomenu besede začimbe, kakoršne se navadno rabi v
gospodinjstvu, ampak so ekstrakt iz zelenjav, ki okus
goveje juhe ne le dosega, temveč ga celo nadkrilju-
jejo. O tem se najlažje prepričate, če napolnite krožnik
z gorsko vodo in če ji pridate dobro žlico Vydrove
začimbe. Častitelj t. zv. bouillonov, posebno z jajcem,
mora priznati, da je to izvrstna juha. Prosimo, posku-
site! —

Ako hočete izvrstno gorčico,

naročite si našo; bodisi po francoskem načinu drobno
mleto in nakislo, ali pa slajšo po kremškem načinu,
zrničasto. Vydrova gorčica se razlikuje od rugih le
po nizki konkurenčni ceni. Prepričate se, da je to
izvrstni izdelek, mogoče ne najcenejši, vsekakor pa
ceni odgovarjajoč. K govejemu, svinjskemu prekaje-
nemu mesu, ali k klobasam in za omake, je najokus-
nejša Vydrova gorčica. Pošljamo jo v steklenicah, ki
so z aluminijevim pokrovčkom hermetično zaprte.
Obe vrsti $\frac{1}{4}$ kg. po 80 vin. Pri prihodnjem naročilu
ne pozabite na njo!

Resni opomin.

»Vydrovoko«, našo žitno kavo se nikjer ne prodaja na vago in nikjer brez našega ovoja. Kupite jo lahko pri kateremkoli trgovcu, zavita je v belem zavoju, ki je opremljen z modro etiketo, rudeče obrobljeno in z medajlami, s katerimi je bila odlikovana naša tovarna na raznih razstavah. V zavojih po 100 gr., $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ in 1 kg. Vedno je dobro zavita in nikdar se Vam jo ne more ponuditi nezavito na vago.

»Vydrovka« je prvotni izdelek in vsi ostali to le njegovo posnemanje. In da je izvrstna, dokazujejo najboljše sledeča priznanja:

P. T. :

Matija Černe, posestnik in trgovec, Kranj. Prosim, pošljite mi takoj vrečico t. j. 5 kg Vydrove žitne kave. Prav dobro nam ugaja.

Marija Dvornik, posestnica mlina, Cerklje p. Krškavas. Prosim, pošljite mi zopet eno vrečico Vaše žitne kave, katera nam zelo ugaja.

Ivan Goltes, mizar, Spod. Šiška št. 44. Prosim, pošljite mi na poskušnjo 5 kg. Vaše žitne kave, ker jo vsi tako toplo priporočajo.

Valentin Godec, posestnik, Podgora št. p. Gorenjavas. Prosim, pošljite mi zopet 5 kg. Vaše priznано dobre žitne kave.

Blaž Gogala, posestnik Mlino št. 17 p. Bled, Krajnsko. Prosim pošljite mi zopet 5 kg. Vaše izvrstne žitne kave, ker moja cela družina zelo pogreša.

Maria Gorišek, kmetica, Lokovec, Rim. Toplice. Naročam zopet vrečico 5 kg Vaše izvrstne žitne kave, katero v kratkem pričakujem.

Peter Kavka, lesni trgovec, Dolško št. 33 p. Dol pri Ljubljani. Prosim, pošljite mi zopet 5 kg Vaše žitne kave, ker ne moremo biti brez nje.

Jakob Klemenčič, Sebelje št. 97, Slap ob Idriji. Na podlagi vsestranskih priznanj o Vaši žitni kavi sem se namenil naročiti tudi jaz eno vrečico 5 kg, katero mi blagovolite poslati prej ko mogoče.

Franc Korošak, Berkovci 32, Sv. Jurij ob Ščavnici. Izvedel sem o Vaši žitni kavi in njenem izbornem okusu, torej Vas prosim, blagovolite mi jo v kratkem poslati 5 kg.

Linka Marčelja, Matulje. Po pripoločilu g. Grobelnik-a, pošt. uradnika tu prosim, blagovolite mi poslati 5 kg Vaše dobre žitne kave.

Friderik Miklešič, užit. paznik, Stari Udmat p. Ljubljana. Pošljite nam zopet 5 kg. Vydrove žitne kave, ker ne moremo biti brez nje.

Stanka Mahkota, učiteljica, Voklo p. Sv. Jurij p. Kranju. Prosim, da mi zopet pošljete eno pošiljatev Vaše izvrstne žitne kave.

Maria Poženel, Radnavas, p. Rekarjvas. Zadnja vrečka Vaše dobre žitne kave nam bo kmalu pošla, zato prosim, blagovolite nam jo v kratkem poslati zopet 5 kg, ker nam zelo ugaja.

Blagotin Plohl, posestnik, Senčnik, Juršinci. Blagovolite mi poslati na moj račun 5 kg Vaše izvrstne žitne kave.

Franc Ravnik, Senožeta št. 35, Javornik. Pridobil sem Vam že novih odjemalcev Vaše žitne kave in jih bodem še pridobival. Prav dobro nam vsem ugaja ta res hvalevredna kava.

Anton Snoj, žel. uslužbenec, Črnuče št. 66 p. Ježica. Prosim pošljite mi zopet 5 kg. Vaše priljubljene žitne kave.

Anton Stiplovšek, posestnik, Sv. Štefan št. 53, p. Šmarje pri Jelšah. Zahvaljujem se Vam za poslano vrečico Vaše žitne kave, ki je res zelo okusna in zdrava. Naša 2 leti stara Štefka jo kaj rada pije.

Katarina Weisseisen, Kokra, Kranjsko. Vaša žitna kava je izborna. Da se Vam izkažem hvaležno, pridobila sem Vam novega naročnika.

Nekoliko priznanj o Vydrovi otroški moki.

P. T. :

Bartova Ana, soproga c. kr. kancelista, Praga-II., Klimentská ul. Pošiljamo Vam sliko naše Jerice, katero hranimo od tretjega tedna z Vašo otroško moko. Kakor videti, ji je šla v slast. Fotografirana je v 9½ mesecu.

Jerica Bartova.

Bendová Marketka, kčerka prve operetne pevkineje v Ravalu na Ruskem, je življena od tretjega tedna izključno z Vydrovo otroško moko, ki ji je, kakor po sliki razvidno, zelo ugajala. Preje je bolehal na želodčnem in črevesnem katarju in od tega časa, od kar smo ji dajali Vašo moko, je vedno zdrava in v 7½ mesecev ima že 4 zobke, ki jih je dobila brez vsakih bolečin. Tehta 11¼ kg in je 73 cm visoka. Nikdar ne zamudimo prilike priporočati Vašo izvrstno moko.

Bendová Markétka.

Čaboun Franc, strojnik v Přelici p. Smečno. Dovoljujem si Vam poslati podobico našega Vladimira, ki je bil hranjen z Vašo otroško moko. Fotografiran je bil v 9. mesecu in sedaj, ko je star 13 mesecev že sam hodi ter ima že 10 zobčkov. Dosedaj še ni zbolel in radi tega lahko vsakemu toplo priporočam Vašo moko.

Vladimír Čaboun.

Doleček Peter, mesar Pastviny, p. Klasterec n. Orli. Pošiljamo Vam sliko naše hčerke Micike, ki je slikana v 10. mesecu in ki je bila od drugega meseca izključno hranjena z

Micika Dolečkova.

Vašo otroško moko. Kakor iz slike razvidno, ji je zelo ugajala, za kar smo Vam dolžni najtoplejšo zahvalo. Nikdar ne bomo zamudili prilike, da ne bi Vašo moko toplo priporočevali.

Dvořák Ivan, hranilnični knjigovodja Frenštat p. R. V prilogi pošiljam podobico našega Jaromirka, ki je bil od 14. dneva prihranjevan z Vašo otroško moko. Ta mu je zelo ugajala in vsakdo se je čudil, da je tako debel in močan. Fotografiran je v 20. mesecu, ko je ravno dobival podočnike.

Jaromír Dvořák.

Jindřiška Haasova.

Zdenička Gruntová.

František Hanuš.

Gruntova Marija, soproga železničnega asistenta, Opočno. Naša Zdenička je prihranjena od tretjega meseca z Vašo otroško moko, katera ji, kakor vi-deti, zelo ugaja. Slikana je v 6. mesecu in sedaj ko je v 8. mesecu, že lazi po tleh, se skuša postavljati na noge in v kratkem bo shodila; sicer je pa zelo čvrsta.

Haasova, Marija, soproga poštnega asistenta, Nový Bydžov. Naša mala Vydrovčanka Jindřiška je prihranjena od 3. meseca z Vašo moko. Fotografirana je v 12. mesecu, tehta 14 kg in ima 10 zobov. Dosedaj še ni zbolela.

Hanuš Veclav, postajenačelnik c. kr. državne železnice, Dekani v Istrii. Pošiljam Vam fotografijo našega „Vydrovčana“ Francka, kateri je bil od 17. dneva svojega rojstva do 15. meseca hranjen z Vašo izvrstno otroško moko. V začetku je bolehal na želodčnem in črevesnem katarju, vsled česar je precej oslabel, toda le Vaša otroška moka je bilo ono sred-

Rudi Kaiser.

stvo, ki mu je bila tolažba za časa njegove bolezni. Ima 12 zobkov, hodi sam in je popolnoma zdrav. Vašo moko kar najtoplejše priporočam.

Kaiser Josip, Růžodol I, pri Libercih. Z zadovoljstvom Vam izražam zahvalo za Vašo otroško moko, s katero smo izključno hranili našega malega Rudija. Ko je dobival zobe ni zbolel, vedno je zdrav in čvrst.

Kobald Jakob, posestnik, Katoch, Štajersko. Dovoluje-mo si Vam izraziti najsrčnejšo zahvalo za Vašo izvrstno otroško moko povodom ozdravljenja našega deteta. Zgubili smo že vsako upanje, toda edino Vaša moka mu je pripomogla k zopetnemu zdravju. Vašo moko hočemo vedno toplo priporočati.

Kořinkova Antonija. Pošiljam Vam sliko našega malega Jankota, kateri je od 3. meseca prihranjevan z Vašo izvrstno otroško moko in v resnici, le tej se imamo zahvaliti, da je deček tako zdrav in čvrst. V 7. mesecu je imel 6 zobčkov, v 11. je shodil in sedaj, ko je 1¼ leta star, ima 16 zobkov, je zelo živahen in začenja govoriti. Zlasti me veseli, da se je otroška moka povsod dobro obnesla, kjerkoli sem jo priporočala.

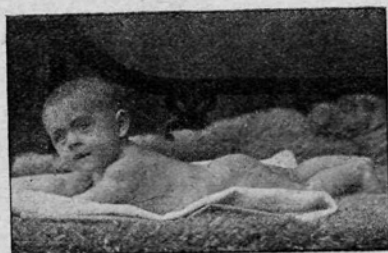

Janko Kořinek.

Kratěnoha Antonija, mlekarica, Tikovice pri Brnu. Vaša izvrstna moka je ozdravila našega Rudija neskončnih katarjev, na katerih je trpel že od rojstva, dasiravno se ga je dojilo. Odkar uživa Vašo moko, so mu lica zardela in ima mirno spanje. Sedaj je leto star, ima 8 zob in že se skuša prestopati. Vašo moko kupujem v „Zadrugi“ v Brnu.

Lorenz Francišek, korektor tiskarne v Novi Paki. Z zadovoljstvom si Vam dovoljujem poslati fotografijo našega Vydrovčana Zdenka, ki je bil od drugega meseca življen z Vašo izvrstno otroško moko, katera mu je šla v slast. Kupovali smo jo v kaj veliki množini pri trgovcu g. Deylu v Jičínu (kjer smo stanovali preje). Zdeněk je sedaj star 1 leto, je čvrst in močne narave, shodil je že v 11. mesecu in ima 12 zobkov, pri katerih — kakor sploh še nikdar — ni zbolel, kar je po večini zasluga Vaše otroške moke, katero kot najprimernejše hranilo za male zemljane, kar najtoplejše priporočamo.

Ondruš Ciril, c. kr. rač. podčastnik 3. pešpolka, Těšín. Dovoljujem si Vam posla-

Vladko Ondruš.

ti sliko našega 5 mesecev starega Vladka, katerega smo od 4 tedna izključno hranili z Vašo izvrstno otroško moko. Vedno je vesel in zdrav kot riba. Veselje je pogledati nanj, ko vidi, da mu polnimo steklenico s tako priljubljeno mu tekočino. Vaša izvrstna moka je v resnici prava dobrota za „drobiž“, ki pogrešajo materine hrane.

Peliškova Franciška, soproga hišnega posestnika, Dolní Smržov, p. Rozhraní. Z Vašo otroško moko smo pri našem Jaroušku dosegli zelo lepe uspehe in zato jo lahko vsakemu priporočamo kar najtoplejše. Kupujemo jo pri g. Franc Pelišku v Letovicích.

Suchá Ljudmila, soproga inženirja pri c. kr. državni železnici, Veselí na Moravskem. Pri-pojite k malim Vydrovčanom tudi našega Pepčka. Star je 8 mesecev in fotografiran je bil v 7 mesecu ter tehtal teokrat 8 kg 68 dkg čiste vage, brez srajčke in bil visok 75 cm. Vašo moko vedno rad uživa in mi jo vsakemu toplo priporočamo.

Šmidt Iosip, knjigovodja, Hořovice, Pošiljam Vam sliko našega Pepčka, katerega hranimo z Vašo otroško moko, ki mu gre kakor videti zelo v slast. Sedaj mu je 7 mesecev, tehta 11 kg in dosedaj še ni zbolel. Moko kupujemo pri g. Bog. Antoninu v Hořovicích.

Zdeněk Lorenz.

Pepček Šmidt.

Pepček Šmid.

Touš Anton, šolski sluga, Mnich Hradiště. Naši mali Lojzki je sedaj 8 mesecev. dojilo se jo sploh ni, temveč je bila hranjena od 2. meseca z Vašo izvrstno otroško moko, katera ji, kakor videti, zelo ugaja, zato jo tudi vsake-mu toplo priporočamo.

Loizka Toušova.

Vostrovský losip, oskrbnik veleposestva, Dobřenice. Od 3. tedna prihranjujemo našega Ladka z Vašo moko, ki jo zelo rad uživa i vse drugo zavra-

ča. Sedaj mu je 5 mesecev in 13 dni in tehta čez 12·8 kg.

Voračova Magdalena, Truman, Dolnje Avstrijsko. Naša mala Anica je bila prihranjena z Vašo otroško moko, ki ji je šla kakor videti, zelo v slast.

NOVOST.

STEKLENICE ZA VYDROVO OTROŠKO MOKO.

Za večkratno potrebo, priredili smo za našo otroško moko steklenice. Kupite si jo enkrat za vselej, z daljšo množino jo pa le dopolnjujete. Je lepe oblike, iz čistega belega stekla za 80 vin. Napolnjena 3 K 20 vin. Z ozirrom na steklenico pre naredili smo tudi zamotanje za celi $\frac{1}{2}$ kg. Vydrove otroške moke.

Mnogo mamic naroči 3 kg. moke naenkrat, ker taka pošiljatev gre poštine prosto. Komur ljubo, blagovoli si to steklenico naročiti. Na konec ostane gospodinji vedno praktična bodisi za kavo, sadje in t. d.

Pripravno

steklenico

za Vydrovo žitno kavo priporočamo vsem svojim gg. odjemalcem. Ima zabrušen zamašek, tako da se v nji kava v doglednem času sploh ne izdiši. Gre vanjo skoro cela poštna pošiljatev, ker drži 8 litrov.

To steklenico dajemo za tovarniško ceno: **2 K 20 v**, zabojček 65 v, poštino pa plačamo tukaj in si jo zaračunamo.

Polne steklenice ni mogoče pošiljati, ker bi se razbila.

LEA FATUR:

NI SE ZMOTILA SMRT.

Zima je. Obokana vrata nizkih hiš v Stari ulici so skrbno zaprta, mala okna so zamrznjena, strehe zasnežene. Tesna ulica se je skrčila sama v sebe, kakor starka v zimski burji. Zdi se, da je pomrto v nji vse. Ni človeka, ni živali. Samo vrane letijo na streho hiše ob koncu ulice, kriče nevoljno, prodirno. Zdi se, da se sprehaja smrt po belem snežnem prtju, da ugiblje, kje naj potrka, koga naj pokliče; zdi se, da so ravno zato tako skrbno zaprta vrata, zapalnjena okna.

Zaziblje se v zvoniku ob urodu Stare ulice. Tožeč, pošoč, se potrese v zraku. Smrt je poklicala... Njen glas podre zidove, gluha ušesa. Stara ulica oživi mahoma. Na njenih pragih se pojavijo raznolike, od starosti zgrbljene in sključene postave. Medle oči se ozirajo navzgor in navzdol, ubiti glasovi vprašujejo hlastno: »Kdo je vendar umrt? Saj ni bil nihče bolan v naši ulici?« Srce čaka težko odgovora. Kajti starost, ona sama je neozdravljiva bolezen, kajti starost se poslovi nenadoma od nas: Vzdahne, in ni več prijatelja... Boječe gledajo stare oči od praga do praga, da le ni zmanjkalo soseda, da le ni poslala smrt opomin: Danes sosed, jutri ti... A hvala Bogu! Vse so še tu stare grče Stare ulice, zvonjenje velja drugim. Toda kaj se zbirajo vrane na Hlevarjevi strehi in ljudje iz bližnje ulice pred Hlevarjevo hišo? O poslušajte! Prišel je dan sodbe — prišel je hudič po svoje. Kaj niste slišali sinoči kako je tulil nek pes pred Hlevarjem? — Saj res... Črn, velik pes — še nikdo ga ni videl v naši ulici in videli smo vendar že mnogo tega... Da mnogo tega — samo takega greha ne.

Kimajo plešaste glave, gibljejo se brezzobne čeljusti, prikimujejo hiše, stare starine. Čudne one in oni. Sami starčki in starke, podobni drug drugemu — hiše vse enake, tesno nasklonjene druga na drugo, podobne prebivalcem in prebivalci njim. Tožna slika propalosti! Snežene strehe, sivo nebo, umazane stene, črne vrane, sključeni starci in mrtvaški zvon. Kakor da ni več mladosti, kakor da ne bo več nikdar pomladi... Zdaj je stopilo v tiste brezštevilne gube napeto pričakovanje, gledajo

napeto tudi hiše, zgovorna stara mamka se oddahne: »Da. Tam je nekaj. Veste kaj? Bog je razsodil. Saj veste, nikjer in nikoli ne trpi taka stvar dolgo — eden ali drugi mora nagloma pred sodbo. Smrt odnese kar ne sodi med nas. O Mandalena, Mandalena! Neumni rajni Hlevar! Ko je obdovel — vsi veste kako je bilo: Mesto roženvenca in cerkve mu je dišala najdenka, špitalska rejenka. Tako se je upal pripeljati med nas, ki poznamo svoje tri rodove nazaj in naprej... Odpusti mu Bog grehe! Saj se pokori in vica. Kdo nas ga ni še videl laziti o mraku od hiše proti cerkvi? V belem kožuhu, sklonjenega pod težo greha, ki se dela v njegovi hiši? Vse se utepe, vse se vrača prijatelji moji. Veste kako je bil rajni Hlevar lakomen mlade žene, veste kako težko je čakala mlada žena da se reši starca, kako si je želela mladega... Zdaj nebi več poznal Hlevarice. Pri staremu je žvižgala, zdaj pa pleše kakor ji piska njen lepi Rok in njegova nemarna ciganka. Se veste vsi kako je letala zala vdova na plesišča, v sami svili, polna zlata? Tam se je seznanila z Rokom, voznikom iz Štirske, ki je bil pognal svojo kmetijo z ženskami in vinom? Z njim je prišla v naše mesto ciganka, njegova ljuba. Kako sta se zmenila z Rokom — Bog sam ve. Rok je vzel vdovo, ciganka je prišla v službo k Rokovi ženi... Pa zdaj zvoni — vrane in ljudje se zbiraje pri Hlevarju — Mandalena požene ono vražje seme — njemu naj odpusti Bog! Glejte — že prinašajo deske za oder... Ej Tomaž! Povej vendar — ga je zadelo božje? Kako je umrl? Je bil previden?«

»Umr!« se začudi cerkovnik. »Pospanci ste, polži, ki so vedno zariti v svoji hiši. Nikdo ni umrl — Hlevarica se je ubila.«

»Kaj?!«

Zdi se, da so zazijale z ljudmi tudi hiše... Še najbolj zgovorni je zaprlo sapo, kako naj bi se zavedli drugi ob tako nenadni novici? Predno morajo poplaviti cerkovnika z vprašanji, je on že pri Hlevarjevi hiši. A glej starikavega debeluha za njim pomočnika s skledo in obvezami. Njega obsujejo: »Kaj je res?« — »Res,« pravi pader važno. »Mrtva kakor mačka, če ji zaviješ vrat.« — »Ni mogoče! Stala je davi na pragu.« — Stala ali ne stala — hotela je v klet, izpodrsnilo se ji je, zadela je s čelom ob kamen in si prebila črepinjo. Ubita je kot vol.« — »Ubita! Črepinja prebita! Brez svetega olja in Popotnice! O ljuba sveta Barbara bodi nam v pomoč ob zadnji uri.« — »Po stopnicah! Res so nerodne in že marsikdo se je ubil na stopnicah — toda zakaj se ni ubil on? Zdaj se bota ženila Rok in ciganka — velika bo sramota naše ulice. Kaj pravite: Ali se ni zmotila smrt?«

»Mogoče,« meni padar. »Zmotila se je, ko je šla mimo vas. A naj se je zmotila ali ne: Hlevarica je mrtva kot miš, ne pomaga puščanje, ni zanjo zdravilne rože. Zdaj ni za drugega, nego na oder in v jamo.«

»V jamo! V jamo!« ponavlja zvon, ponavljajo začudeni Starouličani: Čudno vendar, da se zmoti tudi smrt...

Saj se je menda res zmotila. Na obrazu žene, ki leži na nizki postelji, je izraženo strmeče začudenje. Njene steklene široko odprte oči strme v neznano grozo. Na čelu zija rana, krvavi — usta so odprta, začudena... Ne, ona ni pričakovala smrti, tisti dan ne... Bolj bi sodil, da sta čakala nanjo Hlevar in hišna dekla, ciganka. Hlevar se trese, se obrača od mrtve in mora vendar gledati vedno na rano... Ciganka pa razpleta mrtvi lase, stavi njih prame na rano, lasje zdrče, rana zeva, ciganka šklepeta z zobmi.

Sred sobe postavljajo oder. Preoblačilka vprašuje po obleki in perilu, ljudje se gnetejo. »Daj ji Ilka,« ukaže Hlevar, daj ji njeno črno svileno krilo, njeno najlepšo robo, vso njeno zlatino.«

»Meniš da zatemni lesk zlata rane krvavi žar?« vprašuje cigankin pogled. — Vrste se kropilci in kropilke. Vse mesto se gnete okrog odra, vse se čudi bogatem nakitju, zevajoči rani. Kri kaplje in kaplje iz nje. »Kot bi bila umorjena in bi bil morivec v bližini,« meni star gospod. Hlevar sliši, se trese. Hlevar gleda. Plamen sveč igra v mrtvih očeh. V očeh, ki ga obtožujejo... Šel bi — če ne gre, umrje, se izda. A če gre, kako lahko bi se govorilo, kar se ne upajo pred njim... O nesrečna misel, nesrečna ura, ki si udejstvila ono misel... Nezavestna, tiha, je živela že dolgo v srcu. Zahtevalo jo je grešno razmerje z Ilko, kateri je prisegal tolikrat, da jo vzame, katere se ni mogel otresti. »Umrje,« je tolažil vražjo cigansko kri. A žena, trdne korenine, ni umrla. Ni umrla, dasi ji je kuhala ciganka rože, ki so jo slabile, ji sušile kri. »Ubij jo!« so ga pozivale Ilkine oči. Sam vrag je bil v njih...

Drvar Matija jim je cepil drva. Pustil je svojo ostro sekuro pred drvarnico v kleti. Ogledovala jo je Ilka, ko je nabirala drva, pokazala mu jo je: »Če zamahneš s to — ne bo niti kriknila.«

»In potem?« Zdelo se mu je, da je krvava ona sekira tešača. »Ne smeš preveč mahniti,« je rekla mrzlo ciganka. »Ne smeš ji preklati glave. Rečemo, da je padla po stopnicah — kaj se ni ubil v mestu tudi neki mož na stopnicah?«

»Še več se jih je.«

»Nerodne stopnice so v našem mestu. Ti prodaš potem hiši, vzameš denar in greva v Budapešto, živiva tam gospoko.«

Tako je sprožila ciganka misel. In sekira je slonela tako vablljivo pred drvarnico, ob koncu stopnic v klet... »Rešim te,« mu je pravila z svetlo ostrino, rešim te dolgočasnega življenja, puste žene...«

»Ho, Matija, kaj si prišel tudi ti kropit?«

Hlevar se pregane. Skozi gnječo sili čokat mož, drvar Matija, lastnik nesrečne sekire...

»Seveda,« pravi. »Bila je dobra zame, rajna, in ni dolgo, kar sem sekal tu, še sekiro sem bil pustil, ker mi je bila naložila kaše in fižola. In glejte — ta rana — kot bi bila od sekire...«

Čudno kak molk sledi tem besedam. Vse pogleda Hlevarja. Drvar pa kropi in pravi: »Bog se ji usmili čez dušo! Pustil sem sekiro pred drvarnico in naročil sem dekli naj jo spravi. Če je ni spravila, se je zaletela uboga ranjka ravno ob mojo sekiro.«

»Bila je dobra zame, Bog ji daj večni mir, da bi ne hodila v mraku po Stari ulici, kakor hodi rajni Hlevar! Bila je dobra zame najdenka, če tudi jo je zavidala vsa Stara ulica. In žal bi mi bilo Bog ve da! da bi se ubila od moje sekire.«

Drvar si obriše z žuljavo roko oči. Hlevar se prebere, se oglasi: »Ali saj se ni Matija, če ti pravim. Sekira je dobro spravljena.«

»Kaj mi boš,« pravil Hlevar, »jaz vem kaj sem sanjal: Sekira je bila krvava... In nikdar več ne pustim svoje sekire, nikjer več... Da ima človek toliko težkih misli. In še zdaj grem ponjo in jo odnesem.«

»Čakaj vendar,« se zdrzne Hlevar. »Sekira je spravljena. Počakaj tu — Ilka ti jo prinese.«

»Kaj bo nosilo dekle težko sekiro, saj se vendar ne bojiš, da ti izpijem vino, Hlevar?«

Ilka in Hlevar se pogledata. Če ne pusti Matijo po sekiro bo se bo zdelo sumljivo vsem, če ga pusti, bo videl, kako dobro je skrnil nesrečno orodje... A Ilka je zvita, premoti ga.

»Za vino, da se bojim, Matija? Beži, beži Ilka, natoči mu ga, da bo pil na zdravje ranjke.«

»Ali pa na tvoje, Hlevar, zdaj si ga ti bolj potreben od rajne. Ona revica je ozdravila od vsega — bila je dobra zame, dobra.«

»Kaj bo tvoja sekira, Matija,« se oglasi naglušna starka iz sosedne hiše. »Jaz vem, kako jo bilo. Črepinje, sem pomivala, lonce od prosene kaše, da veste. Naglušna sem in vrata so zaprta. Kar slišim od Hlevarja krik, tako čuden krik... Tako kriči samo smrt... Pustim vse in tečem tja. Vrata so zaklenjena o belem dnu...«

»Da,« se opravičuje gospodar. »Toliko potepuhov se klati tod in človek ne more paziti zmiraj na vežo. Pri nas nismo prazni...«

»Vemo sosed, vemo. Jaz razbijam po vratih, notri je tekanje... Dolgo se niso toliko zbrihotali, da bi mi odprli.«

»Seveda,« si zakrije Hlevar obraz. »Taka nesreča! Zakriči — tečem doli in moja Mandalena leži že mrtva...«

»Mrtva,« potrdi sosed. »Jaz tečem po paderja, tečem k cerkovniku, prižgem rajni luč. Naj bi ji sijala v večnosti!«

»Amen, amen!« kima drvar. »Zdaj pa pojdiva Ilka, jaz imam daleč domov, povedati moram moji stari, kako je bilo.«

Gresta v klet. Matija ogleduje pražiče stopnic in vzdihaja: »Tu se je ubila uboga gospodinja — tu je še njena kri — in tu je stala moja sekira, morala je naleteti naravnost na njo. ..«

»Nehaj vendar Matija s to sekiro,« se jezi Ilka, »saj vidiš, da je ni. Stopi sem k vinu. Tu imaš majoliko, pij! Tu je maslen kruh, prigrizi! Jaz ti prinesem sekiro.«

Ona odhiti v drvarnico zraven prostora za vino. Matija pije, posluša kako razmetava deklet drva. Kaj se je vsula cela skladnica drv na njegovo sekiro? Dobro je bila spravljena, res, in njemu ni bilo sanjati take neumnosti, ki so pač pomenile Hlevaričino smrt, a niso ravno pomenila, da umrje od njegove sekire. Pa kaj bi sedel tu, ko se muči deklet, če je tudi cigansko. On mora vendar videti kam je spravila sekiro, da jo išče tako dolgo.

Matija vstane in gre previdno k drvarnici. Bilo je pač namenjeno, da je morala priti pregreha, storjena z Matijevo sekiro po Matiju na dan.

Videl je, da moli toporišče njegove sekire izpod velikega kupa drv katere odmetuje deklet z mrzličavo naglostjo.

»Da bi te šent!« se oglasi drvar. »Kaj je moja sekira tak zaklad, da je tako varno pokopana? Čakaj, pomagam ti. Čudno pa je, Bog ve da! Druge sekire leže tu — moja je skrita. Skrhalo si jo vražja hči. Čakaj, kmalu vidima kaj je.«

Matija se skloni po polenu, da bi pomagal ciganski. Nekaj švigne mimo njegove glave, ga oplazi. Trdo bučo ima drvar. Ne prestraši ga udarec, ne jezni strah, ki gleda iz Ilkinih plamtečih oči, ne presune ga toliko kakor grozota, ki se mu odkrije v hipu... Niso varale sanje. Jasno mu postane Hlevarjevo in Ilkino namigovanje, vrjetno mu je, kar je imenoval samo kleveto: Ubili ga hoče vražja ciganska hči — sekira mora biti krvava....

Naježenih las, grozo in smrt v potemnelom licu zamahne Ilka s polenom. Še tak udarec in Matija se onesvesti — pokopljejo ga v kleti, kdo bi vedel zanj? Glavo za glavo... Nagla je ciganka, a najglejše je Matija, dobro je meril — Ilka leži brez zavesti na polenih. Tedaj prime Matija za toporišče sekire, strese z orjaško silo kup težkih polen in dobi sekiro ven — jo pogleda plaho pričakovaje... Sekira je krvava...

Vsak las stoji drvarju po koncu, solze mu teko po licih, ko stopi na prag mrliške sobe, dvigne sekiro nad glavami in govori med krčevitim jokom: »Ljudje božji! Ubili so jo in bila je dobra zame. Pogledajte sekiro! To je gospodinjina kri! Primite gospodarja in deklet!«

Čuden dan, ne pozabijo ga Starouličani. Bila je sramota, greh, a smrt je pihnila in minulo je vse. Hlevarica v tihi dom, a ona dva počakata vislic... Hiša ostane prazna, po nji bodo hodile neskesane duše. Široko je odprla smrt koščene prste, po zločinu, po kazni, je vzela vse tri Hlevarjevce. Ni se zmotila smrt.

SILVESTER KOSUTNIK:

STRAH.

I mel sem prijatelja, stanovskega tovariša, o katerem so pravili ljudje, da je nekoliko čudak. Nekoč pride k meni, naj ga spremljam k njegovemu znancu. Ker sem se bil šele naselil in mi je bil poldrugo uro oddaljen kraj, kamor je menil prijatelj iti, neznan, nisem si dal dvakrat reči.

Odkorakala sva. Po poti sva se pogovarjala o tem in onem, kakor je ravno kateremu prišlo to ali ono na jezik. Nakrat zapazim, kako se prijateljeva suknja na levi strani boči, kakor bi bilo kaj okroglega pod njo.

»Kaj pa imaš pod suknjo, da je ob levem boku tako napeta?« vprašam iz radovednosti.

»Kaj nosim? Vidiš, človek ni nikdar dovolj — hm! — previden. Samokres imam za vsakojake slučaje. Veš — ne bojim se sicer — pa — varno je varno!« mi odgovori prijatelj.

»Saj vendar ne greš med tujce? V domačem kraju ti vendar ne stori nihče nič!« začudim se jaz.

»Seveda, seveda! Toda čemu mi je samokres? Kaj pa narediš, če te vendar kdo napade?«

»Kaj naredim?« se pošalim, ker me je tovariševa resnost silila k smehu, »če me kdo napade, vržem samokres za grm in se branim s pestmi, nohti, zobmi, nogo, kamenjem, palico — no — ali pa pobegnem, da mi veter zatuli okrog ušes!«

»Ne bežim pa ne!« postavi se prijatelj po robu in me postremeža pobočja, pod katerim so se daleč razprostirale mnenja, da je samokres popolnoma malovredno orožje!«

»Celo malovreden ni!« ugovarjam jaz. »Marsikaterega prestrašiš z njim, kakor če pokažeš ženski kačo; že vsled pogleda zbeži. Tudi jaz imam enega, a nočem ga nositi na izprehod. Ko sem zadnjič streljal z njim v desko, sem spoznal, kam meri pregovor: Bob v steno metati!«

Prijatelj se ni dal ugnati. Na škodo mojega samokresa je hvalil svojega tako, kakor bi bil samokres vseh samokresov. Hvalil ga je tako visoko, kakor bi se z njim dalo luninemu zadnjemu krajcu odstreliti oba roglja — — —

Prijatelj znanec je postal tudi moj znanec in šli smo v bližnjo krčmo, da utrdimo novosklenjeno trozvezo. Utrdili smo jo pošteno. Že je bila minila deseta ura ponoči, ko smo se vendar spomnili, da smo pod tujo streho. Brž izpraznemo vsak svojo čašo in se napotimo domu. Nama s prijateljem je šlo nazaj nekoliko počasi, ker se je zdel prijatelju svet preveč, meni pa — če že ne preveč — vsaj nekoliko okrogel. Pomalem je postajalo boljše, ker je hladen vetrič blagodejno uplival na razgreti glavi. Sredi pota prispeva do neke kapelice. Mesec, ki je bil takrat ravno v svoji najokroglejši obliki, je ravno vzhajal in vsi predmeti so delali dolge sence. Cesta je držala vrh vrh strmega pobočja, pod katerim so se daleč razprostirale ravne njive.

Nakrat postoji prijatelj in začne pazno poslušati. Tudi jaz postojim.

»Ali nič ne slišiš?« vpraša me prijatelj.

»Ne!« mu odgovorim.

»Ali ti nisem prej pravil,« nadaljuje prijatelj, »da si ljudje o kraju tukaj pri kapelici pripovedujejo čudne reči?«

»Ne — morda si mislil povedati, a si pozabil. Kaj pa si pripovedujejo ljudje?«

»Glej — ne verujem v strahove — pa ljudje si pripovedujejo, da tukaj okrog straši. Pred več stoletji so po ustnem sporočilu baje na tem mestu ubili turškega jezdeca, ki je sem zašel in tu zdaj straši. Zagrebli so ga tukaj nekje. O polnoči jezdari okrog kapelice, ker mu svetišče ne sodi k njegovemu poganskemu grobu. Marsikdo trdi, da je že videl čudno prikazen.«

»Da jezdec jezdi okrog kapelice, naj bi bila čudna prikazen?« nasmejem se nehote, spoznavši po prijateljevem plahem glasu, kako je praznoveren. »Meni bi se pa prikazen zdela le tedaj čudna, ako bi jezdec stal in bi se kapelica premikala okrog njega.«

Ali je prijatelj slišal zadnje besede ali ne — ali je prišel do spoznanja, kako ga hočem vleči za nos, ne vem. Začel se je namreč čudno obnašati. Mogoče se motim, ko se mi je dozdevalo, kakor bi mu lasje vstajali kvišku in mu prizdigovali klobuk.

»Tudi zdaj nič ne slišiš?« zašepeče mi s tresoče pritajenim glasom.

Zdaj sem tudi jaz nekaj slišal in sicer neke posebne glasove v najbližji bližini. Glasovi se ne dajo popisati. Slišati je bilo tako nekako: »Cap — cep, cap — šrrr — cap!« Vmes pa je večkrat zamolklo zazvenelo: »Šink — cink!«

Lasje mi sicer niso mogli stopiti bolj pokonci, kakor mi so že stali, ker sem jih namreč imel zelo kratko prirezane — pa v prvem hipu sem res nekoliko osupnil. Se li nama res prikaže nočni jezdec? »Cep — cap — šink — cink!« Ni to pe-

ketanje konjskih kopit in žvenket sablje? Popolnoma ni, pa — strahovi jezdiijo morda nekoliko drugače kakor navadni zemljani.

Ko pogledam prijatelja, je že držal samokres v roki. Ako bi se mu roka ne bila tresla tako močno in bi mu noge ne bile tako drgetale, da je bilo skoraj slišati, kako zbija kolena skupaj, bil bi videti grozno pogumen.

»Ali vidiš?« pokaže mi prijatelj s samokresom na njivo.

In res se je nekaj gibalo na nji. Bilo je popolnoma belo in je naglo mahalo z rokami, pripogibalo se, zdajinzdaj pocetalo z nogami in povzročalo zgoraj navedene glasove. Jezdec torej ni bil; strah je nocoj strašil koj peš. Mahanje je bilo videti tembolj čudno, ker so delali predmeti dolge sence in je pri gibanju našega strahu kar mrgolelo belih in črnih potez. Toliko sem takoj spoznal, da strah ni prozoren. Rad bi bil trezno premislil, kdo bi znal biti na njivi, a prijatelj mi ni dal časa. Skočil je za korak naprej in je z grozovitim glasom zakričal:

»Če si satan, pridi sem — če si pa človek, tedaj beži!«

Puf — pek — pumf!

Nek divji, mozeg pretresujoč glas se je slišal na njivi, a že sem zgrabil prijatelja za roko in mu jo potisnil k tlom. Istočasno je temen oblak zakril mesec in ničesar ni bilo več videti. Neko peketanje, kakor bi kdo bežal, je bilo še slišati, a naposled je tudi to umolknilo. Ko je čez nekaj časa zopet zasvetil mesec, ni bilo strahu nikjer več. Prijatelj je shranil orožje in molče sva šla naprej. Mene je navdajala tajna skrb, a kakšne misli so tovarišu rojile po glavi, ne vem.

Drugi dan proti poldnevu mi prinese deček od prijatelja pismo s sledečo kratko vsebino:

»Dragi! — Sinočno lase dvigujočo zadevo sem že razkril! Samo — prosim Te, molči, ker bi jaz zaradi streljanja znal imeti neljube sitnosti. Ko pridem k Tebi, Ti vse povem. Pozdrav!« — — —

Kako pa se je razjasnila zadeva z nočno prikaznijo? Na zelo navaden način. V bližnji vasi je imel eden posestnikov gluheha hlapca, kateri sicer tudi na umu ni bil popolnoma zdrav. Kolikor pa je imel na ušesih in na umu premalo, tolikor več pa je imel v rokah, to se pravi, bil je izvanredno delaven. Delal bi bil v sili noč in dan. Ker je imel gospodarja bolnega, a se je delu mudilo, navozil je bil čez dan gnoja na njivo in pri mesečini — ga je trosil. Padajoči gnoj je povzročal v zvezi z vilami, ki so tuintam zadele ob lesene štrklje med gnojem, tiste usodepolne glasove. Čemu pa je hlapec pobegnul? Slišal res ni nič, a videl je ogenj, ki je sikal iz samokresa in to je bržčas bebca pognalo v beg. Drugi dan je hotel ljudem nekaj dopovedati, a ljudje ga niso umeli — umel ga pa je moj prijatelj.

Človek preživlja in ponavlja svoje življenje zopet in zopet — v spominih.

Jesen je poskrila iz prirode vso žarovitost in pestrobojni čas in nad seboj razpela sivo, oblačno, mežavo nebo. Nastopila je ona hladna doba z vso svojo melanholijo. Duša se tedaj tako rada zataplja v svoje posebne misli...

Oživeli so mi mahoma spomini, čemu, zakaj, sam ne vem. Tedaj pa se mi je v srcu porodilo neodoljivo hrepenenje, da zopet vidim svojo rodno zemljo.

Torej domu!

Skoraj dvakratno desetletje je šlo prek moje glave ter mi že precej pobelilo lase, odkar nisem stopil na domača tla.

Domu!

Pri tem sklepu mi je zatrepetalo srce. Čutilo je, da bo trpelo. Zalovalo bo po preminolih dneh radosti in bridkosti pa bo prežilo še enkrat.

A duša se mi je ojunačila. S krepko roko sem prijel za potni les.

Od mesta, kjer sem se ravno ustavil, mi je bilo potovati nekaj nad dva dni do rojstnega kraja, majhnega trga na Slovenskem.

Popotni vtiski so šli mimo duše, kakor človeku, ki ima odpraviti samo eno veliko skrb. Znane gore, holmi in doline, polja, loke in sela so mi že prihajali nasproti.

Potovanje je šlo h koncu! Samo še eden velik cestni ovinek in na obzorju se je razgrnil pogled na mojo domačijo s prijazno cerkvijo na holmu.

Oni balzamični vzduh domačega kraja mi je že zavejal naproti. Nekdaj v mladosti po daljši odsotnosti se mi je pri povratku k domu srce širilo in prsa so ga potegovala v se v polnih požirkih, a sedaj so se mi stiskala.

Srečavajo me že ljudje, ki se mi zde znani. Čudno, človek živi v iluziji, da znanci izza mladih dni imajo še iste obraze, kakršne so imeli, ko so se nam vtisnili v spomin, ne misleč na to, da je tudi one dohitela starost. Zato se stari znanci tako težko spoznavajo po dolgih letih. Tako se mi je tudi sedaj godilo. Ozirali so se za menoj, a zopet dalje odhitevali po svojih opravilih.

Slednjič pa je prišel rojak, ki me je spoznal in ogovoril.

»O dober dan, Ivan! Komaj sem te spoznal. Postarala sva se, osivela! Leta hitro teko...«

»In nas stiskajo!« sem hitro dostavil.

Znančeve oči so se uprle v me, kakor bi zaznale v meni srčno boleost. Povesile so se, a zopet se dvignile, zrle so name pomilovalno.

Po menjavanju nekaterih vprašanj in odgovorov sva se poslovila. Poprosil me je, naj ga posetim.

In odšel je po svojem opravku.

Stopal sem dalje, a noge so mi postajale čimdalje bolj trudne, kakor bi se mi zalivale s svincem.

Zdaj mi je še z večjo močjo sililo nasproti trpko vprašanje: »Čemu, pokaj si prišel? Tvoj dom je last popolnoma tujih ljudi. Zakaj si daš trgati srce brez potrebe?«

Najsrečnejši trenutki so mi potekali v očetovem domu. Tu mi je bilo nekdanje kraljestvo mojih misli, želja in nad. A šel sem iskat sreče v tuji svet, ter pustil, da je kraj moje mladostne sreče prišel v tujo last.

Toda duša se mi je ojunčila iznovič in prestopil sem prag rodnega krova in predstavil sem se njegovim sedanjim lastnikom. Izrazil sem skromno željo, da mi dovolijo samo nekaj trenutkov bivanja v nekdanji domači hiši. Začudeni so me pogledovali, kakor bi mi z obraza hoteli čitati vso boleost mojega srca, ki se je v tem trenutku širilo in krčilo hoteč prebiti prsno steno. Zbirati sem moral vse svoje moči in s smehljanjem na ustnih sem zatajeval te bolečine.

Nemirno so mi begale oči semtertje, s plahim srcem so iskale to in ono. Nič domačega, nič prisrčnega, vse tako tuje se je odbijalo od teh sten.

Tam v kotu, kjer je nekdanje tekla zibelka, stoji sedaj starinska omara.

Podoba Matere božje, tolikanj češčena od moje mamice, ni več visela na steni. In ž njo je izginila tudi nje rdeča svetilka z brlečo lučko...

Govoril sem vsakdanje stvari. Duh pa se mi je oddaljeval vedno bolj kakor človeku, ki ga napada omedlevica.

Dozdevalo se mi je, da se mi tla zamajejo pod nogami.

Polaščala se me je omotica bolj in bolj. Dvignil sem se za odhod. Poslavljal sem se z navadnimi laskavimi izrazi, s smehljanjem na ustnih, a srce mi je ječalo. Siliti sem se moral, da sem dobil sigurne korake.

Stopivši na prosto, sem šele čutil trdna tla pod nogami. Nameril sem pot na bližnji holmec, odkoder je tako ljubek razgled po dolinici. Od kraja se mi je dozdevalo, da stopam prvič po teh potih in stezah, tako sem se bil odtujil domačemu svetu. A polagoma so se mi vzbujevali mladostni spomini. Raznoliki kamni, pečine, grmovja in drevesa ob potih so me pozdravljali kot starega znanca. Dogodki iz otročjih let, že zdavnaj zabrisani, so zopet oživel.

Oprvši se na palico dvignil sem glavo ter se naslajal ob tem pogledu. Pred oči se mi je pričarala cvetoča pomlad, žarno poletje, pestra jesen, leskeča zima z vsemi igrami, otroškimi dejanji in pripetljaji. In vse slike so mi bile tako bajno lepe. Zaklopil sem oči, odprl jih zopet in vse te krasote ni bilo več. Tako je prošla tudi moja mladost, kakor trenutek, sladek sen...

Predramil sem se iz svojega zamišljenja. Še eden pot me je čakal — bridek in težek, k grobu mojih starišev...

In nastopil sem ga!

Solnce je zatonilo, le medla, večerna zarja na zahodu je prošinjala sivo nebo, vse drugo se je zagrinjalo v mrak, ko sem stopil na pokopališče.

Tu ob cerkvenem zidu sta grobova mojih roditeljev.

Slabost sem začutil v nogah in naslonil sem se na obzidje. Tukaj torej počiva prah onih bitij, ki sta me edini na vsem božjem svetu ljubili — iskreno, nesebično. Pred oči mi je stopilo njih življenje, polno truda, dela, morečih skrbi vse za njih otroke, ki sedaj tavajo po svetu...

Na sto in na tisoče korakov so storili zame, a jaz jim nisem mogel žrtvovati niti onih korakov, da bi jih bil pospremil k poslednjemu počitku, tako trdno me je držal v svojih rokah tuji svet...

Zatopil sem se v žalne misli in duša je iskala bitji mojih roditeljev na onem svetu in našla ju je. Kako prisrčno spoznanje je bilo to! V objemu sem čutil njih topli dih, utripanje njijn src. Pred dušo pa so se mi zvrstili prestopki, žalitve, zmote, pregreški in grehi napram njima. Tedaj pa sem ju prosil odpuščenja. Dobil sem ga in to odpuščanje je bilo neizrečno lepo, iskreno, plemenito!

Pod nogami sem začutil zopet zemljo in koleno je zdrknilo na tla. Zatopil sem se v gorečo, a brezbesedno molitev...

Dvignil sem se in potolažen zapustil kraj večnega miru ter se podal na prenočišče.

Medlo jesensko solnce je prodrlo skozi okna, pošijalo mi na obraz ter me prebudilo iz spanja. Kakor v sunku se mi je dvignila glava. Zdlanjo sem potegnil prek čela, bilo je rosno od potu in lasje so mi bili pilepljeni ob sencih in na čelu. Zastrmel sem v jutranjo svetlobo. —

Vtem trenutku nisem znal, ali sem v resnici potoval domu ter prehodil ta križev pot, ali so samo le sanje. — Edino le to sem vedel in čutil, da mi je duša silno — trpela...

Glava mi je omahnila nazaj v zglovje, oči pa so mi zalile solze — žehteče in pekoče...

S plošno se toži, da izginjajo iz naroda lepe stare šege in navade; in to je res. Tudi med fanti izginjajo stari običaji in namesto njih nastopajo novi. Kako zadivljen sem gledal, ko sem bil še kratkohlačnik, celo trumo fantov, ki je, v vrstah, korakala v nedeljo k maši in se potem moško postavila pred cerkvijo. Kako sem si želel, da bi bil jaz fant, kako težko čakal časa, ko se bom tudi jaz postavil s klobukom po strani in peresom za trakom ter s šopkom na prsih!

Po maši so se zbrali fantje na trgu v sredi vasi, na takozvanem »fantovskem placu«, kjer so se shajali tudi zvečer in prepevali lepe narodne pesmi. — Toda ko sem jaz dorasel in plačal fantovščino že niso več postajali fantje na placu in v cerkev so hodili posamič. Tudi zvečer niso več peli skupaj, tu so se oglasili štirje, na drugem koncu vasi jim je odgovarjala druga gruča, a pesem se ni glasila tako mogočno in tudi ne tako ubrano.

Mlajši možje in starejši fantje, ki pa se niso družili z nami, so sodili: »To, da so fantje?! otroci so to, pa ne fantje! Ko smo bili mi, je bilo vse drugače; peli smo, da se je vas tresla, in ob nedeljah smo se vse drugače postavili. V cerkev skupaj v gostilno skupaj, povsod skupaj, a sedaj vsak posamič in če gre kdo vasovat, ga že drugi špijonira.«

In prav so imeli. Sloge res ni bilo med nami. A kdo je bil kriv? Ne vem! Ko sem jaz nastopil je že bilo tako. Morda pa je bil ves začetek temu takrat, ko so fantje izgubili svojega prvega in zadnjega župana. Vsaj tako pravijo: Nekdaj se je bilo zgodilo, da so si fantje naše vasi izvolili župana. Ne vem kdo je bil prišel na to misel, znano mi je samo, da je bil izvoljen za župana takratni najgorši fant, anezov Ivanec.

Pravijo, da so bili takrat najlepši fantovski časi. A bili so tudi fantje, da ne z lepa takih, postavni, krepki in močni, le Opletov Štefa je delal izjemo, slabič je bil, krivonog in otročji, a vendar je bil važna oseba. Pošiljali so ga fantje povsod, kamor so imeli potrebo in v njegovi hiši so se zbirali. Štefa je bil renec Opletove matere, ki je bila udova brez otrok.

Bilo je že v začetku zime, ko so fantje v mrzli Opletovi izbi izvolili svojega župana, ki je pokazal prvo skrb za svojo občino s tem, da je vprašal, kako da nimajo Opletovi zakurjene peči. Štefa mu je pojasnil, da nimajo drv. — Kobalov Just, sin najpremožnejšega vaščana, je nasvetoval, naj gredo drugi nasekat drva v Opletov gozd na Golem bregu on pa napreže zvečer, ko bodo šli Kobalovi spat, konje in pripelje drva domov. Predlog je bil vzprejet in drugi dan je debelo gledala stara Opletovka, ko je zagledala na tnalu pred hišo velik kup drv. Šest sekir je še isti dan razsekalo drva in zvečer je bila Opletova peč prijetno zakurjena in zasedena od cele fantovske družbe.

Na tej peči je bil tudi županski urad Janezovega Ivanca.

Ivanec je bil močan, plečat, dobrodušen fant, obut v petek in svetek v debele škornje s katerimi je neusmiljeno pritiskal na mater zemljo, da se je razlegalo po celi vasi. Bil pa je postaven brhek fant in marsikak pogled vaških krasotic je splaval za njim.

Večeri na Opletovi peči so bili lepi in slični eden drugemu, šale, petje, smeh, pripovedovanje, to je bil skoraj neizpremenljiv program. V nedeljo so se zbrali po večernicah zopet pri Opletovih in jo od tam urezali korporativno v Tesnarjevo gostilno na liter vipavca.

Z veseljem se pričakovali Svečnice, takrat so vzeli cajno in šli koledovat po vasi. Māmice so jim dajole jajca in klobase, dekleta pa so jim z nagajivim pogledom stisnila kako desetico. Na Svečnico pa so napravili zaseben ples, povabili dekleta in se pogostili z nabranim. Spomlad jih je ločila od peči in ljubege pohajkovanja, treba je bilo prijeti za delo. Poletje navadno mine brez pasebnih dogodkov, kakor drugim, tako tudi našim fantom, a proti koncu poletja se bliža zanimiv trenotek. — Podgorski semenj.

V noči med 2 in 3 septembrom, vprizove naši fantje Podgorski semenj. To noč znesejo namreč fantje vse, kar morejo dobiti okrog hiš, n. pr. vozove, orodje, lestve,, ograje, i t. d. na neki vrt v Podgori. Za časa župana je bil ta trg zelo obiskan. Drugi dan po trgu je bilo lepo videti gospodarje, ki so nosili domov svoje predmete. Oni, ki razumejo šalo so se smejali, drugi pa rentočili in zmerjali fante. Ti pa so si nezadovoljneže dobro zapomnili in jim drugo leto dali priliko še več nakupiti.

Na pritožbo nekaterih nezadovoljnežev je občinsko predstojništvo prepovedalo semenj. Ivanec-Župan je hitro sklical po krivonogom Štefanu fante skupaj, da se posvetujejo, kaj jim je storiti. Do semnja sta manjkala še dva večera. Sklenili so, da obesijo po vseh ogljih plakate, da je Podgorski semenj odložen zaradi neznanne kurje bolezni. Hitro so se spravili na delo, in drugi dan je viselo po ogljih in orehjih dvajset plakatov z napisom: Podgorski semenj je odložen zaradi nezname kurje bolezni. Župan pa ni bil zadovoljen s tem, da bi se semenj ne vršil. »Samo na drug kraj moramo znesti,« je rekel, »in eden naj pazi, da nas ne zavohajo od občine postavljeni stražniki.« Semenj se je vršil brez hrupa in ni bil še nikoli tako obiskan ko tisto leto. Da pa se vrnemo k županu, ki je bil duša vsega tega. Kot župan je bil samo eno leto, in že druga zima njegovega županovanja ga je vzela. To je bilo tako.

Brnotova Marijana, brhko, zalo dekle, je služila pri Škrletovih za dekle. Ivanec-Župan jo je imel zelo rad. Vsako soboto zvečer je potrkal na njeno okence in ko mu je Marijana odprla, ji je na lestvinem klinu stoječ in naslanjaje se na okno, pripovedoval, kako rad jo ima, in da želi le to, da bi bila kmalu nje-

gova. Z veseljem je poslušala Marijana sladko golčanje in bila ponosna, da ima najgoršega fanta v vasi, fanta-župana. Vaška dekleta so ji očitno kazala svoje preziranje in nevoščljivost. Ona pa je ponosna korakala mimo njih v zavesti, da jih nadkri-ljuje. V soboto pred Vs. Svetimi je bil Ivanec zopet pod njenim oknom; povedat ji je bil prišel, da pojde na Nemško v rudnike, da si nekoliko prisluži in s tem pospeši njuno združitev.

Z upanjem, da se v enem letu že lahko vzameta, je šel. Marijani je bilo težko, a zadrževala ga ni. Tako je ostala Marijana brez fanta, fantje pa brez župana.

Do Božiča je pisal Marijani dvoje pisem. Z veseljem je Marijana čitala, da mu gre dobro. Kmalu po novem letu je prišlo pismo, ki pa ni prineslo tako veselih novic. Ivanec je pisal, da je bolan in da ne bo mogel tako kmalu na delo. Dolgo časa je preteklo, celi trije meseci, a iz Nemškega ni bilo več pisma. Med tem časom se je pri Marijani zgodilo isto, kar pri mnogih, mnogih dekletih. Oglasil se je bil pod njenim oknom fant iz tuje vasi. Iz radovednosti je odprla okno. Sladko je žgoel fant, še slajše ko Ivanec, in obljubljal ji je svatbo že čez en mesec. Marijana je povescila glavo in mislila je na Ivanca. Toda kdaj bo še le njegova?! .. In obljubila je fantu roko.

Teden dni pred poroko je prišlo pismo od Ivanca v katerem ji je pisal, da je bil štiri mesece bolan, porabil ves prihranek in napravil celo dolg. S poroko letos torej ne bo nič. Upa pa, da drugo leto. Prosil jo je tudi, naj mu piše, če je zadovoljna čakati toliko časa. A Marijana ni odpisala, vrgla je pismo v peč in veselo pričakovala poročnega dne.

Na dan poroke je prišel Ivanec domov ves bled in slab. O poroki ni vedel še ničesar. Sključen in tih je sedel za domačo mizo in mislil, kako bi prišel k Marijani, da bi jo potolažil. Iz teh misli ga prebudi glas harmonike in vriskanje svatov. Pogleda skozi okno in zagleda Marijano s poročnim vencem v la-seh. Divje zakriči in hoče planiti skozi vrata, a predno doseže ključavnico, mu bruhne iz ust kri in Ivanec se zvrne po tleh. Ta šum je slišala njegova mati in pritekla v izbo. Ko je zagledala sina v mlaki krvi je hitela klicat očeta. Z njegovo pomočjo se ji je posrečilo spraviti Ivanca na posteljo in ga vzbuditi iz nezavesti.

Ivanec je ostal v postelji en mesec in v tem času vedno govo-ril o Marijani, svatih, harmoniki in se ves čas smejal. Po enem mesecu je ustal, zdravje se mu je vračalo polagoma, a um mu je ostal mračen. Fantje se zelo žalovali za izgubljenim župa-nom, hoteli so si potem izvoliti drugega, a se niso mogli zediniti. Izginila je potem pri njih tista lepa harmonična sloga, izginilo je počasi tudi mnogo fantovskih navad in tudi podgorski semenj je vsako leto klavernejši in bo morda popolnoma izginil prej, ko spomin na fantovskega župana.

TONE RAKOVČAN:

VSAK DAN ...

Vsak dan moder oblaček
preko obzorja hiti —
daleč se tam za gorami
mojim očem izgubi...

Z njim mi veseli spomini
uhajajo tja za gore,
ostavijo oblaček v dolini —
kjer upi so, želje srce....

VANJA:

VAS ZAKOTJE.

Kar pamtijo ljudje, je bilo v vasi Zakotje vedno jednako. Življenje tu je jako enakomerno; dan je enak dnevu, leto letu; Zakotčani ne obupujejo v življenjskem boju, a tudi ne smatrajo življenja za veliko dobroto, oni ne poznajo ne življenjskega pesimizma ne optimizma. Človek bi smelo trdil, da so ti ljudje srečni.

Naj Ti naslikam življenje preprostega Zakotčana, da zamoreš soditi, biva-li ondi zadovoljen in srečen rod. V Zakotju gotovo ni življenje ugodnejše, kakor kjersibodi na Slovenskem, tudi tu se morajo ljudje boriti za vsakdanji kruhek, katerega jim v tisočletjih izžeta zemlja nudi le v pičli meri in le če je pognojena z gnojem trdnega orača; a vendar ne mika nikogar v vasi, da bi zapustil rodni krov in se preselil v tuje mesto, kaj šele v daljno Ameriko, kamor roma tisoč tujine žejnih ljudij.

Ni še prišlo solnce izza gor, ki obdajajo našo vas, že se začne po hišah živahno življenje. Ljudje vstajajo, gredo po hramih in hlevih opravljajoč vsakdanja dela. Vse to se godi tako, da človek misli, da je to tem ljudem tako prirodjeno; to življenje je kakor delovanje stroja, ki mehanično deluje, ne meneč se za ostalo življenje.

Težko je delo na polju. Molče se sklanjajo ljudje k rodni grudi, ki zahteva od njih vse telesne sile, da jih zamore preživiti. Starec hvali pretekle čase, ko se je še lažje in bolje živelo, a mladini je to nerazumljivo, ker si ne more predstavljati življenja v Zakotju drugačnega, kakor je. Prepričam sem, da se življenje tu v resnici ni dosti spremenilo in da se bodo čez leta ravno tako hvalili stari časi, ne glede na to, ali so bili v resnici lepši ali ne.

Pridne roke se gibljejo od zore do mraka in delo gre nemoteno naprej, le tu pa tam si otre truden delavec z močno

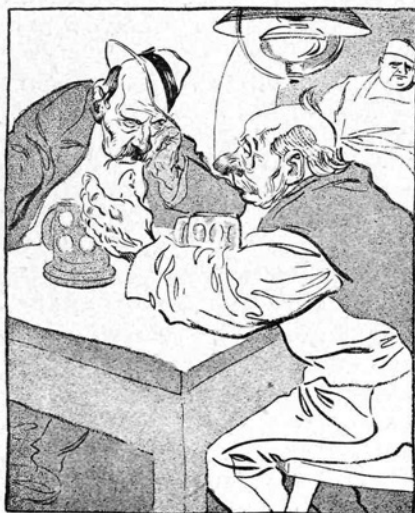
žilavo roko pot s čela, a to traja le trenutek in mehanizem deluje naprej in naprej do poznega večera.

Pride nevihta. Toča pobije delo trudnih rok, a Zakotčan ne obupuje in ne kolne rodne zemlje, ker mu ni dala tega, kar je pričakoval od nje. Zaupljivo gleda v prihodnost, od katere pričakuje več, kakor mu daje sedanost. Opustošeno polje zopet obdela, ga blagoslavlja in še bolj zaljubi, kakor še bolj zaljubi mati dete, ki se je izgubilo, a zopet našlo in prišlo v njeno naročje. Sedaj ga ljubljena zemlja več ne vara, rodi mu zaželjen sad, ki mu, dasiravno boren, vendar zadostuje.

Tu pa tam zaide truden popotnik v Zakotje, poprosi prenočišča in Zakotčan ga kljub revščini vendar sprejme pod streho. Popotnik pripoveduje o tujih krajih in šegah in marsikateri Zakotčan sprevidi, da se ljudem v tujini bolje godi, ali kljub temu si ne želi tujine, ker mu je rodna zemlja, čeprav revna in nerodovitna, ljubša kakor bogata tujina, ker dobro ve, da bi ga ona le težila in napravila nezadovoljnega.

Tako je Zakotčan navezan na svojo vas, na svoje polje in gozdove, kjer si le s trudom služi vsakdanji kruh, a ljubezen in zaupanje do rodne grude ga dela srečnega, a ta sreča je podobna sreči otroka, ki ne ve, kaj je življenje.

Če človek sam sebe ne pozna.

Ja, ja, če je človek pijan, stori marsikako neumnost. Jaz sem se zadnjič v pijanosti celo odrekel pijači ...

Pred porotniki.

Zagovornik k obtožencu: „Dobro bi bilo, če bi med razpravo malo jokal!“

Lump: „Dobro, gospod doktor, samo posodite mi žepno ruto ...“

DVA BRATCA.

»Ho — ho!« — je pozdravil Kadilnik kovača Andreja, ki je ravno steklenico žganja ogledoval proti solncu.

»Ho — Andrej! — ali ga bova?« je vpil, ko je stopil v kovačnico.

Kovač se je prestrašil; nebote je skrnil steklenico za hrbet, a bilo je prepozno. Vedel je, da bo moral s tovarišem bratovsko deliti to rajsko kapljico.

»Ti prekleti Matevž!« je zarobantil, »vselej prideš, kadar te ni treba.«

»No — no, Andrejec! Ne bodi tak! Kadar ga bom jaz imel, bova pa mojega!«

Matevž Kadilnik se je vsedel na klop ob začrneli klopi, pogladil sivo, razmršeno brado in strmel v kovača, ki je še enkrat pogledal steklenico, zacmakal in nastavil. Poželjivo in zavidno je štel Kadilnik kovačeve požirke.

»Andrej!«

Kovač je še vedno vlek. l.

»Andrej — zadosti bo!« je dejal Kadilnik in pristopil h kovaču. Ta je odstavil, pogledal, koliko je še ostalo, potem pa podal tovarišu.

»Dosti imaš še, Matevž, saj povrnil mi ne boš!«

»Gotovo —« je obetal Matevž, dva dolga požirka in steklenica je bila prazna.

»Na —« je zavzdihnil in jo postavil na naklo.

Nato se je vlegel nazaj na klop ob začrneli steni, podložil roki pod glavo in skušal zadremati.

Kovač Andrej se je vsedel na naklo in žvečil kos suhega kruha s česnom. Nekaj časa sta molčala oba; Andrej je gledal, kako ugaša počasi ogenj na ognjišču, Kadilnik pa je spremljal z očmi veliko muho, ki je brenče jadrjala iz enega kota kovačnice v drugega.

»Slabi časi so, Matevž—« je začel kovač. »Vedno manj dela, zaslužka malo za vruga je to, pravim!«

»Slabo je, slabo!« je godrnjal Matevž. »Sedem suhih let je, ali kako je že rečeno v svetem pismu.«

»Menda je tako; pa to moraš ti bolje vedeti, ker si hodil v mestne šole,« je odvrnil kovač in potlačil zadnji zalogaj v usta.

»Hej — Andrej!« se je začulo pred kovačnico.

»Tako!« je odgovarjal kovač in hitel vun.

Zalokar je bil, bogat kmet iz vasi. Pripeljal je podkovat konja.

»O Bog daj, oče Zalokarjev! Ali ga bomo malo obuli?«

Postavil je stolec z orodjem poleg konja.

»Bog-daj! Pa hitro naredi! Mudi ne mi, grem popoldne po fanta v Ljubljano!« je priganjal Zalokar, postaven mož.

»Po Janeza? Kaj ima že počitnice?« je vprašal kovač, privzujoč konja.

»Že!«

»Ali bo kmalu zapel novo mašo?«

»Kmalu — sedaj je v osmi šoli!« je dejal ponosno Zalokar in pomagal kovaču.

»Če se mu ne bo kaj ponesrečilo — he — he!« se je oglasil med vrati Matevž Kadilnik.

»Kaj?« se je jezno obrnil Zalokar.

»Če se mu ne bo kaj ponesrečilo!« je ponovil Kadilnik.

»Jaz vem, kako je s to stvarjo.«

»Seveda — če človek popiva in kroka okrog — — — No, pa ni, da bi govoril!«

Medtem sta podkovala konja in Zalokar je plačal kovaču.

»Ti, Andrej!« — je dejal kovaču, »kadar bo imel Janez novo mašo, mi boš okoval nov koleselj!«

»Tisto pa, tisto!« se je razveselil kovač. Kmet je odpeljal konja, onadva pa sta se vrnila v kovačnico.

»Andrej — koliko ti je dal? Ali ga bo en frakeljček?« je prašal Kadilnik ponižno.

»Ne vem — — —«

»No, Andrej! Daj no, ga bova še malo! Na fantovo srečo, da bo prej novo mašo pel!« je prosil Matevž.

»Naj bo!« se je odločil kovač, zgrabil steklenico in hitel čez cesto v žganjarno.

»Bo — bo!« je kimal zadovoljno Kadilnik ter težko pričakoval kovača.

K sreči se je kovač kmalu povrnil.

»Takrat ga bova, Matevž; ko bom skoval koleselj!« je obetal kovač, ko sta sedela pri novi steklenici.

»Bog živi Janeza!« — je nazdravljajal Matevž in zvrnil ostanek v suho grlo na srečno prihodnost mladega osmošolca.

Taki so — vaški bratci.

ZOFKA KVEDER JELOVŠEK:

POGOVOR.

Šla je po ulici, kakor brez cilja. Obstala je pred hišo svoje svoje prijateljice, odšla dalje, zavila v ulico na desno, da pojde k drugi, obotavljala se nekaj časa in se zopet vrnila nazaj.

Naglo se je nečesa spomnila, stopila v prvo kavarno in telefonirala prijatelju profesorju ki je, kakor je vedela, sedel

v knjižnici in brskal po starih papirjih, zasledoval stare, pozabljene zanimivosti.

»Imate čas? Samo pol ure. Vreme je strašno. Delati nisem mogla, svetloba ni za nič. Otrok ni bilo doma. Skoro umrla sem od čudne tesnobe. Zdaj imam pol ure časa. Na sprehod pojdeva, če hočete.«

»Prav rad. Takoj pustim vse. Pojdite mi nasproti. Po desni strani, da se srečava,« je odgovoril nazaj.

Oddahnila se je.

Hvala Bogu, nekoliko se bode vendar razvedrila.

Odločneje je šla po ulici. Na drugem oglu je že srečala njega.

»Ali se jezite, da sem vas odtrgala od dela?« je vprašala.

»Nasprotno. Nisem vedel kaj bi počel sam s seboj. Do šestih bi bil delal, to je res ali potem... Strah me je bilo misliti na puščobo teh jesenskih večerov. Tako pa mi bo zdaj malo zraka prav koristilo. Delal bom pozneje, zvečer. Moji gredo spat s kokoši. O pol devetih spi vse.«

»Včasih je to lepo, če ima človek večer za se. Rada sedim sama pri luči, čitam, mislim... Kam naj greva? V parku je preveč blata. Že cel teden dežuje brez prestanka.«

»Da tudi jaz sovražim deževje in meglo. Človek še svojih sprehodov nima.«

»Zdi se mi, kakor da me nekaj duši ob takih dneh. Obup vstaja, raste, vse je odurno. Slikala sem te dni portret neke znanke. Strašna stvar. Vedno težje delam. Gnusno mi je. Drugi hvalijo, jaz pa nimam več veselja in ne več vere v svoje delo. Kakšen smisel ima vse to.«

»Tudi jaz se sprašujem tako. Zakaj? Vseeno je. Odveč je to delo, s katerim se ubijam. Svet tudi brez tega živi. In ta brezmiselnost me ubija in uničuje. Prej kdaj nisem bil tak.«

Šla sta dalje po trotoarjih, brez cilja, v slepo. Dež je padal, mlake so se svetile sredi ceste, težko je bilo umikati se ljudem z dežniki.

Hitro sta hodila in vlažen zrak je ugodno hladil obraz.

»Vsega je že konec. Neizrečeno razočaranje me je vso zastrupilo. Včasih tega ne opazim, smejam se. A potem vstane v duši, prekipi, napolni me s strašnim obupom. Kakšno je to življenje, recite mi?!«

»Človek muči samega sebe, ubija se. Nemir ljubi in bolečino,« je rekel on.

Vztrepetala sta. Besede so se bližale tistemu, kar bi bila rada govorila.

Vedela sta za rane drug drugega ali težko je bilo dotakniti se jih, približati se.

»Morda se drugod drugače živi. Tukaj je vse leno, vse pusto. Počasi se vleče življenje, brez zanimanja so ljudje. Samo

jed in pijača in denar, za to se brigajo. Malomestno blato!« je rekel on.

»Ne, tudi tukaj so morda ljudje. Ali ne poznamo jih. In vse je majhno, tesno. Težko se diha. Nič velikega ni, nič novih mislij, nove spodbude, novega navdušenja. Vse že staro, obrabljeno, stokrat povedano.«

»Bil sem na Dunaju pred štirimi tedni. Samo dva dni. Ampak tam je drugače,« je rekel on in obmolknil.

Nemir je vzkipel v njima. Hitrejše sta hodila, težko so dihala usta, oči so gledale pred se in niso videle ničesar.

»Govoril sem z njo,« je nadaljeval on odločno. Grlo mu je nekoliko stisnilo glas ali nekaj v prsih ga je sililo, da govori, da govori samo o tem. »Sprehajala sva se in kakor praznik je bil. Drugače, bolj svetlo, lepše, nekako visoko. Nad svetom. Potem sem se vrnil sem in takoj me je utopila vsakdanjost življenja.«

»Samo še želje ostanejo, vem to. Ali muka je to. Ubijanje. Včasih mislim, ne more se več.«

»Da misli se to, toda mora se dalje. Kolikrat sem mislil, vse zlomiti, vse prekoračiti, vse porušiti kar stoji na cesti. In dalje, proč, v drugo življenje, v čisto novo življenje. Ali ne more se. Vse to drži. Človek ima dušo, srce. Ni mogoče stopiti na vse, uničiti ženo, otroke... Pretežko je to.«

»Ne, ni mogoče.«

»In tako živeti je muka. Peklo je to. Umira se. Pogine se počasi.«

»Da vem to. Vse to raste v srcu. Ta muka, ta glad za srečo, to strašno hrepenenje in ves slab je človek. Danes, na primer. Danes sem mislila, konec me bo, ubiti se moram. Nikjer miru. Umiram od neizmerne tesnobe. Odšla sem ven. Kam naj grem, s kom naj govorim?! Nimam prijateljic. Ne razumejo to. O toaletah govorijo, o gledišču, o zabavah. Jaz pa, jaz ginem, duši me nemir, vihar je v meni.« Pretrgano pripoveduje to, ne gleda mu v obraz, samo vedno dalje hiti, slepo, naglo.

»Ni dobro, če je človek v takih trenutkih sam. Vsega ga napolni, premaga.«

»Zato sem poklicala vas. Jaz vem, tudi vam je podobno.«

»Da mnogokrat mi je tako. Vznemirim se, norim, blaznim in zopet klonem, postanem apatičen, ko ne morem dalje, ko me ubijajo misli. Ali še govorite ž njim?«

»Ne, le redko. Še večja muka je, še bolj raste vse. In če ga dolgo ne vidim, če sumnjam, da je konec, zopet isto strašno obupovanje. A nimam nobene pravice. Še z očmi, če z pogledom ga ne bi smela držati v svoji oblasti. Ničesar mu nimam dati, nobene nade, samo trpljenje dobi iz mojih rok, samo žalost. Včasih mu pišem naj pozabi na me in potem me je strah, da bi to storil.«

»Vem, zagriže se v dušo, vso jo prevzame. Za večne čase je človek uklet.«

»In prikrivati moram vse. Pred vsemi. Nihče ne sluti, samo vi. Niti on ne ve, koliko trpim. On tega ne razume. Oslobodi se, pravi. Pusti vse, pojdi z menoj. Srečo ti bom dal. Do smrti boš srečna. Čemu to ubijanje!... On ne ve, da ni mogoče. Varati ni mogoče, odreči se ni mogoče in vse zapustiti osvoboditi se, tudi to ni mogoče. Samo trpeti se sme, umirati od muk, poginjati od hrepenjenja in zvijati se v duševnih bojih, ki jim nima konca, niti rešitve. Včasih se skrivam pred njim po mesec dni, ogibam se — ali vse zastonj. Malo pritihne v srcu, malo se pritaji in potem je še hujše, še strašnejše...«

»Mislite, da je meni drugače?! Še hujše, stokrat težje. Vzel sem ženo iz ljubezni. Lepa je bila takrat, vedno vesela. Odkritosrčno sem jo imel rad. Zdaj je že pet let bolna, vedno zlovoljna. S kakšno pravico bi jo sunil proč! Kako, recite?! In otroci? Jaz jih ljubim. Kaj bo ž njimi. Naj jih vzamem materi? Nisem iz kamna. Ne morem tega! A ona, tudi ona je omožena, ima moža, ki jo ima rad. Starejši človek, navaden, hvali jo da dobro kuha — ali rad jo ima vseeno, po svoje... Toda jaz jo ljubim... Strašna je ta beseda: ljubim!... Goni me to okrog brez miru, spanja mi ne da... In tudi ona isto trpi. A rešitve nima. Treba ubiti srce. Počasi, vsak dan. Stokrat, tisočkrat ubijati a ono živi... ljubi... zastonj ubijaš...«

Molče sta šla dalje. Dež jima je šibal v obraz a nista čutila Svetilke so bile vse redkejše, tlak se je izgubil a nista zapazila. Strašna žalost, strašno obupanje ju je napolnjevalo in raslo, dušilo...

Ulice so postalaje praznejše, ožje. Vrtovi so se zaredali med hišami a dež šumi, pada.

V enakomernih, hitrih korakih drvita dalje. Nekam v temno daljo gledajo oči, ustnice se krive, zategnejo v bridki, grenki bolečini.

Voda zapljuska. Pri reki sta.

»Zašla sva,« se je predramila ona iz globokih mislij. »Nimam časa, moram domov. Dolžnosti...«

»Da, dolžnosti, te naju držijo. Ne more se čez. In pa žena, otroci... to je nekaj posebnega. Stariše zapustiš, prijatelje žrtvuješ, vse staviš na kocko, le otroci... To drži, kliče nazaj... ni se mogoče ganiti...«

»Srce ne da. Tako majhne so otročje roke in imajo toliko moč. Nimajo še pameti ti otroci, ničesar ne vedo o borbah ali če naslonim svoje lice na njihove glave, vem, da ni mogoče oditi od njih. Nikoli! nikoli! In tudi drugo. Tudi očeta teh otrok ljubiš. Drugačen je, kakor želijo naše želje, življenje ga je odtrgalo od nas, drugačen je, izpremenjen, tuj... In vendar.

Ni mogoče dvigniti rok in vzeti svobodo... in morda novo srečo in morda lepšo, trajnejšo ljubezen... Ni mogoče.«

»Da razum to ve, spozna. Morda bi se dalo živeti mirno, zadovoljno, če bi se srce odpovedalo ognju. Ali to ne more, brez ognja. Gori in trpi in zviija se v mukah. In rajše trpi, kakor bi mirovalo. Slajše je to...«

»Da lepše je to, kakor mir. Mir je rezignacija, umiranje...«

»In to ni umiranje?!«

»Tudi to je umiranje, res. Morda je vse umiranje, karkoli je v življenju. Kar se zgodi, karkoli delamo, karkoli čutimo... Od rojstva do smrti...«

Bližala sta se nazaj mestu. V brzojavnih žicah nad strehami je tulil jesenski vihar in dež je vdarjal ob tla s šumečim pljuskom. Vse se je umikalo v hiše. Še le zdaj sta zapazila, da sta vsa mokra in blatna.

»Prehladili se bodete!«

»O ne. Nasprotno, mnogo laglje mi je. Vedrejša sem,« se je nasmehnila ona. »Strašno mi je bilo danes, ali zdaj sem mirna.«

»Da včasih so dobri taki pogovori. Kakor balzam na rano. Dolgo ne pomaga... Pa vendar...«

Poslovila sta se. Vsak mesec enkrat dvakrat se sestaneta za take pogovore...

Dva obsojenca...

Razumljivo.

A. Le poglej, kako ponosno drži ta-le vol pokonci glavo.

B. Kaj bi ne — pri tej draginji mesa. —

Težka pomoč.

Sodnik: „Pri vas je to že 11. slučaj, da ste vkradli damsko torbico.“

Obtoženec: „Prosim gospod sodnik, če pa v njih nikdar nič ni bilo...“

MAČKA.

Ze tako sem slabe volje prišel ono noč v nočno službo; opolnoči pa bi najraje kar iz kože skočil... Med pošilkami, ki smo jih prejeli od vlaka, bil je tudi zaboj — z mlado mačko! »No, servus, sem si mislil, lepa noč bo; še tisti dve urici, ko se imam lahko odpočiti po polnoči, ne bom imel mirú...« Ta mačka ni mijavkala, kot mijavkajo druge njene sestre, dajala je tak glas od sebe, ki je bil čisto podoben joku malega otroka.

Ko je bilo že v uradu vse dogotovljeno, ugasnil sem luč, meneč, da bo ta mačja vera vendarle utihnila. A motil sem se. Jedva se stegnem po divanu, že se začne ta spaka zopet oglašati... »Bes te plentaj, sem zarenčal, če si lačna jej, če si žejna pij, vsega imaš dosti, samo gofljo drži...« A bilo je kot bob v steno...

V sosedni sobi sem zaslišal korake. Tu je bival nek zasebni detektiv. Čisto natančno sem doznal, kako nervozno stopa po sobi gor in dol, potem, kako se je naslonil na zid ter poslušal... Pripomnim, da sva si bila s tem možakom trn v peti... Sedaj je odprl vrata; priplazil se po prstih na moja zunanja vrata in zopet natezal ušesa: »Teufel, ist das ein Kind oder was, dieses Jammern!« dejal je, ko ni mogel dognati, kaj bi neki naj to bilo... Narahlo je potrkal. Jaz pa sem se delal, kot da spim... Zavil jo je ob vogal in se oglasil na okno, tu pa tako močno, da bi moral vstati, če bi bil tudi prebit.

»Za Boga, kaj pa razbijate?«

»Nekaj!« začel je jecljati in se popraskal za ušesi, »nekaj tako stoka pri Vas, če bi odprli?«

»Oho! Kaj Vam vse v glavo ne pade! Da bi Vam odprl, ob tej uri!«

»Nečete?«

»Hod'te z bogom!«

In povem Vam, ta dušan je šel alarmirati policaje... No in tem sem odprl...

»Oprostite, o nečem bi se radi informirali. Nekako stokanje prihaja iz Vašega urada kot da bi bil otrok...«

»Tako, gospodje!« sem se nasmehnil in jim pomolil zaboj — z mačko...

JOSIP LOVRENČIČ:

KONFITEOR.

Vedi Bog, ali ga je vzela jetika ali kaj — moj prijatelj Alojzij Valentinič je umrl. Zvedel sem šele tedaj, da ga ni več, ko sem dobil debelo, veliko pismo, naslovljeno s tresočo roko. V pismu je bilo par rokopisov in pesmi — vzdihni umirajoče mlade duše. Eden teh rokopisev je bil naslovljen Konfiteor. Berite ga!

*

Vasoval sem pri lepem dekletu v sosedni vasi. Roža v majovem jutru bi klonila pred njo in zarja v mladem jutru bi ji rekla sestra — tako lepa je bila. Jaz ljubim lepoto in zato sem vzljubil tudi njo z ljubeznijo človeka, ki mu je dom cesta, hrepenenje s sladkimi sanjami bogatstvo — vdanost lepe duše, sreča tega sveta.

Razumela je to ljubezen in jo vračala in srečna sva bila do zvezd: potnik v kraljestvu svojih sanj, ona zamaknjena v historijo, ki jo je čitala kdovekje in kdovekdaj in je prišla s potnikom k njej nepričakovano z besedo in dejanjem.

In jaz sem se bal in ona se je bala trenutku, ki bi zaklical trdo besedo: konec. Vedel sem jaz: potnik pojde žalost v srcu svojo cesto in spomin mu bo bridkost, ker izgubljena lepota je vredna solz; vedela je ona: lepših dni ne bo nikoli in kar pride bo grenkejšo od smrti; smrt bi bila pika po lepem, kar pride, težek vzdih.

Nisva izgovorila tega, ker je bil že v sami nerazodeti misli kal gorja.

Tiho sva se ljubila; v dnu srca je cvetelo prepričanje, da je najina ljubezen dokler veva sama zanjo — naljepša. Včasih sem se ob tej misli kar tako nasmehnil in prašala me je, kaj se smejim. In povedal sem ji pravljico o petošolcu, ki je bil boječ in skrival svojo ljubezen in zardel od svojih ljubezenskih verzih, če so jih drugi brali, dasiravno so bili pod pseudonimom. In kljub svoji vsakdanjosti so poznali toliko dušeslovja, da so vzklikali: Ga že imamo! Ooo, zaljubljen!

»In zato misliš, da bi sedaj zabil petošolca in šel, povedal svetu: Glejte, mojo ljubezen!«

»Ne rečem.«

»Vidiš, vem: ni več petošolstva v tebi — vse nekaj drugega je, a podobno mu je tako zelo. Tvoj prijatelj je zapisal:

Oči se tebi zablešče — že si pijan,
beraču groš daš — že idealist,
ljubezen, kaj bi pravil, pogled vdan:
že iz srca privre ti verz kristalnočist.
Ah in mladost! Visoko pne se most
preko življenja in te k zvezdam pelje,
trpljenja vsa so sladka ti radost,
resnica živa vse prikrite želje! —

Takšen si in takega te ljubim. Ako greš in zakličeš belemu dnevu najino srečo, bi postal v istem trenutku eden izmed devetstodevetindevedeseterih, vsakdanjost bi te krstila, nje krst bi bil gnojnica in kes bi bil tvoj delež.«

»Ah, draga...!«

Ljubil sem dekleta v mestih, študirala so in lepo govorila, a ne ena me ni razumela, ne ena ni govorila takih besed kot to inteligentno dekletko — lepa planinska roža.

In nisem šel in nisem zaklical v svet besede, ki bi povedala, da nisem petošolec.

A svet je vendar zvedel in krstil petošolstvo potnika, ki mu je dom cesta, hrepenenje s sladkimi sanjami bogastvo in vdanost lepe duše sreča tega sveta — z drugo besedo:

Zgodilo se je večer po Štefanjem dnevu. Slednje leto je na Štefanji dan krst robidnikov, maslerjev v fante, krst in podelitev vseh privilegijev. Krst se vrši v znamenju skrajne pijanosti in fantovski župan proglasi v vsej svoji mogočnosti še naslednje tri dni za praznik — pa če bi ga meže po cestah in oštarijah praznovali.

Tega jaz nisem vedel. Večer po prazniku je bil lep, cela sentimentalna mesečina je obsevala dolino. Nisem zapel še pesmi na luno a ko sem šel čez tiho polje sem bil res tako veselo razpoložen, da bi ji najraje kaj lepega povedal, pa tudi če bi bilo v otročjesmešni pesmi.

Prišel sem na cesto. Zmrzla je bila in koraki se odmevali kot bi stopal po mestnem trotoarju. Skoroda bi si zaželel gumijev na pete, ki so se že davno obrabili in ostali kdovekje na graškem tlaku.

Vas je stala pred menoj, njih hiša in iz izbe je lila luč in se združila s mesečino.

Vstopil sem. Nje pogled me je pozdravil vdano in ljubeče, a pozdravil me je še drug pogled jezen in neumen kakor noč. Sedela je ob enem koncu mize in šivala. Njej naproti ob drugem koncu pri peči je sedel fant, oči zabuhle, glas pijan in grob.

Nepravi čas sem prišel. Rekel sem par besed — se vsedel na peč, zažgal cigareto, kadil, gledal in molčal. In vendar

sem vžigal njen pogled. Ah! Govoril je fant z zabuhlimi očmi. Skušal je govoriti pametno in celo do sentenc je plezal. Krvavo se je martral, tako da se je dekcle, ki ga je potrpežljivo poslušalo in mu odgovarjalo tupatam nasmehnilo in pogledalo vame. Dasi me ni videl v obraz, sem bil ob njegovem golku resen, a ob njenem pogledu sem se moral čudno nasmehniti. To mu ni všlo. Polil sem ogenj s petrolejem: kar je bilo morda že davno v srcu in prekuhano v jezi, je pokazal. Govoril je sam, spočetka s prikritimi zbadljaji, ki je bil v njih še pomislek. Molčal sem in nisem reagiral. Grizti ga je moralo to strašno, ker vsakotoliko je za spoznanje obrnil glavo in me švignil z izzivajočim pogledom barufanta — a jaz sem se le nasmehnil. In tedaj je vzrohnal, ni se mogel več zdržati: Kedaj si nas prašal po fantovskih postavah, da smeš v našo vas k dekletom? Kedaj so te anžvali? Ne še! Robidnik, maslar! Cesta ni tvoja in naša vas je naša! Naš fantovski župan in naše postave so veljale in bodo! Zaškripal je z zobmi, vdaril z roko ob mizo in nadaljeval sika-joče: O, da so drugi tukaj, ki znajo drugače zaropotati, kje bi bil! —

Dekle ga je prijelo s trdo besedo in krotek je postal njej naproti kot jagne.

»Fant — sem rekel jaz — bodi pameten!« Drugega nič. A zastonj. Ploha besedi je lila naprej, v vsaki strup ljubosumja, jeze in kar je podobnih stvari. Kaj bi odgovarjal! S pijanostjo se ne spleča prerekati. Zato sem molčal, kadil svojo cigareto, si gladil zadovoljno brado in skoro da mi je bilo žal lepega večera, ki bi ga sicer imel. Vstrajal sem tako in čakal, kako se odigra konec. Prišel je kmalu. Zunaj so se oglasili nerodni koraki in v sobo sta stopila dva fanta: prvi visokorasel, zardel v obraz, zaspan in še pod vplivom prejšnjega praznika in celega dne, brezobziren in nasilen; drugi, fantovski župan, star fant. Z že sivimi brki in zato s pametno mislijo v glavi. Vstopil je in pozdravil v verzih. In oni prvi fant, ki me je bil z besedami, se je obrnil do njega po postavi in pravici — tudi v verzih — in ga prosil rešitve in odločitve. Župan je pomislil, vročil lahko noč s pozivom, da bi mu fanta sledila in ker nista hotela slišati, odšel sam. Jaz sem v svojem srcu želel županu, da bi še dolga leta županoval, a nad fanti, ki bi bili vredni njega. Malo egoizma je bilo v moji želji — ampak v toliko je že lahko vsak egoist! —

O fantu, ki je bil visokorasel, zardel v obraz, zaspan in še pod vplivom prejšnjega praznika in celega dne, brezobziren in nasilen, ne bom govoril in tudi o njem ne več, ki se je jezil.

Videl sem dosti in videl nje pogled, ki mi je rekel:

»Pojdi v kraljestvo svojih sanj — jaz te nisem več vredna. Prišel je trenutek, ki si se ga bal ti; ki sem se ga bala jaz — da se vrneš, ne mogla bi ti pogledati v oči in ti bi zabil sebe

in postal eden teh. Iz obupa in iz žalosti. Jaz te hočem gledati v besedah tvojega prijatelja — a ti zabriši spomin na me in pojdi pot, ki te k zvezdam pelje!«

Prikrite solze so bile v očeh in grenka misel, ki bi jo rada izplakala do smrti.

Težko mi je bilo. Vstal sem, se zavil v zimsko suknjo, odprl vrata in vrgel s praga v izbo truden adijo. —

Enajsta ura je šla po cesti, ko sem stopil na njo. Prijazno so sijale zvezde, kot bi se veselile blagoslova, ki ga je žarel mednje brat njih šmarni križ. Srp prvega krajca se je bližal črnemu oblaku nad goro in ga v čudni naglici dotekel, a ni ga požel, dasi je zarumenel kakor pšenično morje v solnčnem dnevu poletja, skril se je zanj, kakor bi se izgubila vesela misel v žalostno.

Polje je ležalo tiho in mirno in niti drevo ni zadrhtelo v vejah, da bi vzbudilo plašno misel v potniku, ki mu je dom cesta, hrepenenje s sladkimi sanjami bogastvo, odanost lepe duše tega sveta . . .

*

Mir tvoji duši Alojzij Valentič! Kako sem ti jaz tako zelo podoben.

Sorodstvo.

Jean: „Prosim gospod baron, zunaj čaka naš krojač!“

Baron nestrpno: „Kaj pa govoriš — „naš“?“

Jean: „No ja, jaz sem mu tudi dolžan.“

Krivica.

Pijanec: „Pa pravijo, da je človek krona stvarjenja. — Vsak navaden hrošč ima šest nog, človek pa naj bi balanciral samo na dveh . . .“

JOŽA BOHINJEC:

GOVORICA MRTVIH.

Od juga nekod je prišel vetrič in se je peljal čez goro. Smreke in bukve je v vrhovih oplazil, da so se lahko zazibali. Prišel je drugi na njim, poplesal je in se poradoval vrh gore in šel.

Mirno in tiho. Na sprejem nevihte se pripravlja planina. Iz morja se je izruval vihar in divji bežal čez doline in prirjul na goro. Butnil je med smreke in bukve, da je zatulilo in zazvižgalo. Ob kočo sredi planine se je zaletel in švignil skozi špranje, da je ogenj na ognjišču vztrepetal in zaplahotal. Pridivjali so viharji od severa in juga, da pretehtajo svoje moči; ne bo krvi in jadikovanja in vendar bo najkrasnejši boj.

Tuli in žvižga po planini, smreke ječe in kakor težko pijane omahujejo semintja. Grom, tresk, dolgi, svetli bliski. Pod nebo v megle in oblake se zaletavajo viharji in prerivajo megle, da nerodno topo begajo semtertja. Pa se zopet spuste viharji na zemljo, jo oplazijo in ošvrknejo, da zacvili in zaječi.

Noč je padla na planino in iz oblakov je prišumel dež.

Najlepša izmed noči je taka noč. Grom za oblaki se vali od severa na jug, od vzhoda na zahod. Bliski režejo oblake, na zemljo pada dež jezno in hitro. Madeže zemlje morda izbrisati in odplaviti nje grehe. Na streho kočice pada dež in poje zmedeno pesem.

V koči tema. Kakor velike svetle oči gleda v temo slab, upal ogenj, na ognjišču. Tupatam stopi k njemu pastir Matija in pobrska po njem. Iskra se razpoči, druga, tretja, in zopet tiho, — tiho, ki objame dušo.

Zunaj mogočna noč caruje in kaže svoj silni ponos, v koči pa kleči ob postelji pastir Matija ponižen, neznaten v tej mogočni mogočnosti narave. Moli. Njega molitev še ni bila tako udana in zaupna.

Za vse tiste, ki so na tej planini umrli... Oče naš...

Za vse tiste, ki so se ta trenutek s sveta ločili: Oče naš...

Umrla je molitev počasi, tiho in ogenj je zadremal.

Zunaj divja boj viharjev in bliski se križajo. Grom grmi. Najviše je boj. Le hitro švigajte bliski, trdo in silno ropotaj grom,

ker nocoj mora boj biti končan. Zjutraj bo solnce sijalo in trava se bo svetlikala v solncu. Viharji se bodo potuhnili čez gore in temne oblake bo pred solncem sram. Izgubljene in kakor zaostale bodo romale megle čez gore preč — daleč.

Trdo spi pastir Matija in brez sanj je njegovo spanje.

Polnoči. Počasi udarja udar v zvonikih po dolini in dolgo bije ura; mrliče budi iz grobov, trdo je njih spanje in mora jih klicati dolgo, počasi — — —

Ustajajo mrličiči in razprše se po dolini. V podstrešju se je nekaj prevrnilo — kakor spomin, na okno je potrkalo — kakor spomin. To je govorica očeta iz groba, družina, ne boj se in ne trepetaj. Žena je vzdihnila v duši: Bog mu daj večni mir... Dekle v cvetu let, kaj si planilo iz spanja in sanj: Ljubček, v boju ubit, je prišel vasovat in trkat na okno. Večna je ljubezen, ne boj se dekle! Po cesti, ki veže vasi, gredo fantje. Vrisk skače skozi noč in pesem pluje do vasi, pod okna.

Trdo spi pastir Matija na planini in brez sanj je njegovo spanje.

»Beee — e«, je zaječalo skozi noč in nevihto. Od vrha planine se je vtrgalo stokane in vzdihovanje in tavalo, iskalo in trepetalo je po lesu. Okoli kočje je šlo, se oddaljilo in šlo težko in žalostno do sosednje planine. Priletelo je nazaj do vrha, blisknilo od plotu okoli planine — tako žalostno in obupno, proseče in tarnajoče.

Kdo blodi po planini v viharju in nevihti, tarna in prosi —?

Utihnilo je za hip, za kratko misel. Matija se je prebudil in pogledal po koči; le bodi brez skrbi Matija, ker zarje dneva še ni na gorah. Temno, neproderno temno daleč okoli. Po tujih krajih še roma solnce, Matija, in vliva v duše tujih ljudij mir in življenje. Dolga je še njegova pot, preko oceanov, gozdov in peščenih puščav bo še plulo, potem šele bo pokukalo izza gora na vzhodu, spustilo bo žarke na planino in na gore na zahodu. Zatisni še oči, Matija, in počivaj!

Zatisnil je oči in počival.

Telebnilo je ob kočjo kakor bi se vrh gore odmajal in odtrgal in bi se v padcu zaletel naravnost v kočjo. Zaškripale so deske skozi špranje je zastokalo in zaječalo pretresujoče tako. V divjem pijanem plesu je šlo okoli kočje stokrat .., tisočkrat. Zabobnalo je po durih, poplazilo se po stenah in na strehi je tolklo dolgo, — dolgo. To ni nevihte zalet in vihar se ne plazi po stenah.

»Vstani, povej — — —!« kliče šumeče, ropotajoče.

Čuješ, Matija? On trdno spi in ne sliši besed.

In kakor li se razdražilo je hujše zašumelo in zahreščalo in šlo kakor na ognjenem vozu po planini. Tja je bežalo, kjer je najvišji vrh planine in se spustilo umirajoče pojemajoče za planino med skalovje in prepade. Ječalo je v prepadih in se odbijalo od skal tam daleč za planino. Blodilo je in iskalo.

V dolini je zdrsnilo v zvonikih in ura bije hitro. Hitro duhovi, mudi se!

Zaplesalo in zavrtelo se je po čereh stokanje, spuščalo se v prepade in švigalo kvišku. Priplesalo je izza planine in skočilo po planini navzdol do koč. Rohnelo je po durih, stenah in strehi, tresla se je koča in čakala nemirna dne.

»Matijaaa...« je klicalo.

»Povej...« In streslo je kočo.

Matija je planil iz postelje napol zaspan kakor pijan. Za vse tiste, ki so se ta trenutek ločili s tega sveta... Misli so mu zbegano šle po glavi. Moliti, prositi? Kaj? Smrt? Opomin k pokori? Bog odpuščaj! Držal se je ob postelj in zrl nem v temo. Hrešči, rohni, prosi in kliče zunaj. Mrzlo je šlo Matiji od glave do nog, srce mu je stiskalo, tresel se je, pokrižoval in slabel, — slabel. Hudič... Dušo mojo... moj Bog, za kateri greh. Sv. Barbara... srečna zadnja ura... Milo je zaprosilo, ponos gora bi se omehčal in delil usmiljenje tako milo, udano in boječe prosi, prosi...

Zdrsnilo je v zvonikih v dolini. Ura bije. Ena, dve... hitro mrlič, dan bo zvonilo.

Zamajalo je koč, završalo in popraskalo je po stenah, tolklo po strehi, močno, silno, dvakrat... trikrat... in zamajali so se zvonovi in zapeli dnevu pozdrav. Vse tiho po planini, nevihta in viharji so se zarili v zemljo — — —

V strahu in trepetu odpre Matija duri in jutro se mu za-reži v obraz. Žarki solnca se dotikajo planine. Živina ustaja in okoli koč postaja. Zapoje bič pastirjev in po planini skače veselo: hej, hej, heeej... in zvončki cingljajo.

»Trikrat je potolklo, ravno trikrat, pa je zapel zvon in šlo je«, misli Matija. Kakor na povelje je zbežalo. Pohaja za živino pastir Matija in ugiba: Trikrat, natančno trikrat je potolklo, kaj pomeni, kdo je bil? Hudič? Molil sem, se pokrižaval in izgovarjal sveto ime. Zbal bi se hudič in bi takoj odkuril. Strah? Kar sem živ še nisem storil slabega ljudem. Kdo bi me sovražil onstran groba? Smrt je morebiti iskala vhod, da bi me vzela s seboj na pot čez goro. Ne, Matija, smrt ne bi iskala uhoda, skozi špranje bi se stisnila in bi te odnesla — — —

Prišli so lesni delavci na planino in povedali, da je nocoj umrl ovčji pastir Matevž.

Za vse tiste, ki so se ta trenutek s tega sveta ločili — — —

In vedel je Matija: Spomin je bil. Matevž je prišel na planino, da se poslovil od nje. Duša ni bila čista in ni mogla v nebo, po planini je begala, da se očisti in spokori za grehe, storjene na planini. Njemu, prijatelju v življenju, je povedala, naj župnik pri fari daruje zanjo tri svete maše, tri, ja, ravno tri, ker trikrat je potolklo, trikrat.

Tiho, le iz mestnih ulic so odmevali kričeči glasovi. A ni motilo tajnostnega miru staromestne ulice, ki ga je gledala svetilka na voglu. Ravno na voglu je svetila, tako da je lilo polovico žarkov na drugo ulico, večjo in širšo. Drugi pa so padali na to, ki je postajala vedno bolj ozka, čim bolj se je bližala svetilki.

Prizibal se je mož srednje starosti in postave. Kričal je in rentočil sam pri sebi. Črna obleka mu je bila zamazana blata in klobuk, visok in širokih perut, pohabljen. Obraz v dolgi, črni bradi, v brkah in v dolgih, razkuštranih in črnih laseh je bil blede in izpit. Oči so bile kakor mrtve. Glas mu je bil izpet in strgan.

»Pravijo, da, da sem za nje zgubljen. Kdo so tisti? Kako sem zgubljen, če sem pa tukaj, ako pa vem, da sem tu? O ne, nisem zgubljen! Oni le pravijo, mislijo...!...«

Zamajal se je, z obrazom je padel na kamenita tla.

Težko je vzdihoval in ječal. Truplo je ležalo kakor mrtvo, vrženo v hrano črnim vranom...

Zopet vse tiho in v oknih tema. Le eno je bilo še v svitu brleče sveče, ki je gorela v majhni, zaduhli sobici na stari, s knjigami obloženi mizici. Ob njej je sedel mlad človek in gledal v knjigo pred se. Bil je v dvajsetem letu. Oči so zrle veselo in hrepeneče izpod visokega čela skozi dvoje stekel; hotele so še življenja a obraz je bil blede. Mnogo je delal in hodil za delom — za srečo...

Zganil se je, ko je slišal prej govorjenje in zdaj ječanje. Ni stopil k oknu, da bi videl ta prizor; poznal ga je in čutil...

Hitro je zaprl debelo knjigo in ugasnil svečo, da bi šel spat. To ga je vznemirilo in razburilo. Večkrat je že mislil o tem in vselej končal z bolečino v srcu. Mislil je tudi zdaj in mislil in — kakor bi videl pred seboj prikazen, se je zgrudil na posteljo. Ustni sta zatrepetali na lahko in duša je zaželela in srce prosilo...

»Daj mi moči, daj mi stanovitosti, da ne obležim v blatu življenja, Ti, ki vladaš in kraljuješ nad vse...! Daj mi, da se ne zgubim kakor oni za tisoče in tisoče drugih, ki me čakajo z odprtim srcem in dušo... Koliki so že tako obležali ali pa jih je pogoltnila hudobna tujina! Odšli so in se zgubili... Zapustili pa so one tisoče in tisoče čakajočih v bedi in zmoti, katerih bodočnost je ostala daleč in daleč, obdana s črnim in temnim pajčolanom... O življenje, kako si ti težko in grenko — polno življenja in sladkosti!...«

To je duša želela in srce prosilo...

Bdela je v svoji izbi. V temi so se nejasno — ločile bele stene, ki so zrle nanjo s praznimi očmi. Tonci je bilo hudo. Sedela je napol oblečena na siromašni postelji, oči so strmele širokorazprte v temo. Tonca je pomislila: zdajle pride; v njenih dobrih očeh bo blestela solza, žalosten bo njen veli obraz. Tiho bo pristopila k postelji, pritisnila bo njeno glavo na prsi in skupaj bosta jokali in Tonci ne bo več tako tesno. Ozrla se je pričakujoče in njene oči so iskale v temi vrat. Zdalje vstopi... Nič se ni ganilo, ni je bilo. Zopet so prišle misli, ki jih še ni razumela popolnoma. In njeno srce je vstrepetalo. Jutri mora zapustiti svoj dom, mater, očeta. Zapustila bo zelene trate, ravno polje, kjer je pevala z drugimi dekleti, kjer je preživela v solncu svojo mladost — — —

Zdrznila se je in napeto prisluhnila: koraki se bližajo, ona pride. Ah ne, varala se je, vse je tiho, kakor mrtvo. Počutila se je slabotna in šibka kot otrok. Vstrašila se je tega čuvstva in bala se je te temne izbe, teh bledih sten, strah jo je bilo same sebe! Polnoč je hušknila mimo okna, a Tonca je sedela vsa sključena v postelji, njene oči so bile rdeče in zatekle od joka. Nekje v noči je pravkar zamrl vesel vrisk, v srcu uboge Tonce je umrla zadnja nada.

Dušo ji je napolnil nem obup. Mati — — —

Močno je potrkal na okna veter in zopet odbežal. Iz sosedne sobe se je začul zamolkel šepet; veter je zbudil starše in govorila je mati: »Sirota je grda, možila se nebo, naj gre služiti. Saj Tonca — — —«

Težko so padle besede materine na njeno dušo. In v pozni, trudni uri je prišlo spoznanje, bridko, nemilo: grda, sirota... Čisto z navadnim glasom je izrekla mati te besede — zvenele so trdo — brez ljubezni in tudi brez — usmiljenja! Mati, mati — — —!

Jutro je bilo temno in megleno. Tonca pa je bežala od doma z žalostjo v duši in ni je bilo strah mrzle tujine. —

OGLASI. Vsled tehničnih razlogov v tiskarni, nam ni bilo mogoče izdati poprej sušec-eve številke „Domačega Prijatelja“. Prosimo torej naše cenjene odjemalce, da nam to oprositi blagovolijo.

Vydrova tovarna hranil Praga VIII.

Vsebina: LEA FATUR: Ni se zmotila smrt. — SILVESTER KOSUTNIK: Strah. — IVAN STUKELJ: Doma! — EMIL JELKOV: Župan. — TONE RAKOVČAN: Vsah dan... — VANJA: Vas zakotje. — VINKO DOL: Dva bratca. — ZOFKA KVEDER JELOVŠEK: Pogovor. — MARTIN LEOP. GROBELNIK: Mačka. — JOSIP LOVRENCIČ: Konfiteor. — JOŽA BOHINJEC: Govorica mrtvih. — ANDRÉ: V noči. — MILICA BOR: V svet.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: F. Vvdra v Pragi VIII.

Tisk firme Zdeněk Binko v Pragi II., Vodičkova 22.

ZA GOSPODARJE IN GOSPODINJE

V manjših mestih in po deželi je v sobah navaden lesen pod, ki ga je treba vsak teden vsaj enkrat čistiti in ribati, če želi gospodinja, da ji izgledajo sobe količkaj ugledno. Tako ribanje je zelo mučno, neprijetno in zdravju naravnost škodljivo delo. Vлага se vpije v deske in v špranje v podu in če tudi so okna nekaj časa odprta, vendar se pod ne osuši, kakor bi bilo treba. Tudi stene ob tleh se napijejo vlage in če stanovanje sploh ni posebno suho, je škoda dvojna in kljub odpiranju okenj se gospodinja ne bo znebila vlage. Zato je mnogo boljše, če se pod pobarva. To tudi mnogo lepše izgleda in se laglje čisti, prah se po gladkih deskah ne nabira tako rad in namesto pometanja, ki vzdiguje prah kvišku, se očisti pod z vlažno dobro ožeto cunjjo. Barvanje ni tako težaven posel, da ga ne bi mogla gospodinja sama obaviti. Deske se namažejo — seveda morajo biti čiste in dobro posušene — z lanenim firnežem, ki se dosti rad suši. Prvikrat se ne vzame nobene barve, k večjem malo suhe rumene boje. Firnež se namaže le tenko, kist naj bo širok in kratko pristrižen, če je predolg, ga zveži s špago. Če je firnež dober, se bo posušil do drugega dne. Predno vzameš drugi dan delo zopet v roke, zakitaj vse špranje in luknje v podu in jih s širokim nožem lepo izglaadi. Za kit je dobra stolčena kreda pol vode, pol firneža in malo terpentina tudi barve lahko pridaš v prašku. V drugič primešaj firnežu tako barvo, kakor baš želiš, da ti bo pod izgledal. Tudi malo terpentina pridaj in malo sikativa, da se bo barva prej posušila. Za pod se vzamejo najboljše in najtrpežnejše boje, tako imenovane kovinske boje. V tretjič se vzame le malo barve in mnogo terpentina. Ko se to posuši mora izgledati pod malo hrapavo, slepo, nepregladko. To je važno zato, da se lak boljše prime. Najtežje je namazanje poda z lakom. Lak mora biti izvrsten. Tudi laku se prida nekoliko barve in terpentina, vendar ne sme biti predelek, mazati pa ga je treba precej na debelo. Za pod se ne sme vzeti špiritusk-lak, ampak tako zvani bernstein-lak. Soba se mora sušiti par dni, potem pa tudi izgleda prav elegantno in gosposko in pod je zelo trpežen. Naleščiti ga z voskom in mastmi, ni potreba.

Marsiktera gospodinja v mestu bi rada vedela, če je mleko, ki ga prinaša mlekarica v hišo res pristno. Posebno, kjer so majhni otroci, je prav važno vedeti, če je bila mleku primešena voda ali ne. Na trgu sicer napravi zdaj pa zdaj mestna oblast kakšen poskus, izlije razvedeno mleko in kaznuje krivca z denarno globo ali pa pri starih grešnikih in grešnicah celo z zaporom. Toda instrumenti za tako razikavanje so dragi in gospodinja si jih za svojo privatno potrebo ne more kupiti. Pa tudi na drug priprost način se lahko spozna, če je bilo mleko »krščno« ali ne. Skozi mleko se plamen goreče sveče ne vidi. Nalij

mleko v kozarec in če vidiš plamen skozi in čim boljše vidiš, tem več vode je v mleku.

Grd duh iz ust prihaja navadno od pokvarjenih zob, redko kdaj iz želodca, večkrat pa so vzrok tudi nos in mandli. Grgranje z raznimi esencami navadno ne koristi mnogo in komur, klub temu, da si vsak izpira zobe in usta, vendar le dah neprijetno diši, naj poišče zdravnika in se ravna po njegovem nasvetu.

Majhni otroci nesejo vse v usta in večkrat se zgodi, da pogoltnjejo razne nevarne stvari: gumb, denar, pecke itd. V takih slučajih je treba dati otroku takoj mlečne kaše za jesti, ali v mleku namočene žemlje, zmečkan krompir, gost močnik ali kaj podobnega. Take jedi se vležejo okrog predmeta v želodcu in ga brez posebne škode spravijo na dan. Seveda če je kdo pogoltnil kaj ostrega: iglo, koščico, košček stekla, sploh kaj oglatega in špičastega, je treba zdravniške pomoči, čim prej, tem boljše. Tudi, če si je otrok spravil v ušesa fižol, grah, kakšno pecko, gumb, karkoli, je treba k zdravniku. Nespretni prsti so v takem slučaju zelo nevarni, ne le da dotični otrok lahko za vselej izgubi sluh, stvar se zna obrniti tudi tako, da se gre naravnost za življenje ali smrt.

Jeza je lastnost, ki jo imajo Slovenci, posebno pa Kranjci in med njimi zlasti Gorenjci v prav obilni meri. Koliko prepira, sovražtva, pobojev in težkih nesreč je že povzročila prevroča kri. Koliko eksistenc in zadovoljnih ljudi je uničila nesrečna naglica in razburljivost. Res je jeza deloma prirojena, vendar se da okrotiti s pametno vzgojo do dobra. Z vso resnostjo bi se morali potruditi stariši, da iztrebijo iz src svojih otrok to nevarno ljuliko. Otroka se ne sme dražiti brez potrebe, ravno tako pa se tudi ne sme dovoliti, da cepeta z nogami in se peni od jezice. Poskušaj najprej z lepo besedo, s podukom, če pa ne koristi, pa tudi šiba ne škodi. Najbolj pač deluje dober zgled. Če sam krotiš svojo jezo, jo bo tudi otrok. Mir je najkoristnejša in najpotrebnejša lastnost pri vzgoji. Tudi če kaznuješ, se ne smeš razburiti. S takim postopkom boš več pokvaril, kakor popraviš. Jako napačno je, da starši predolgo čakajo z vzgajanjem otrok. Že čisto majhno dete je pristopno strogemu pogledu in karajoči besedi. Navadno si mislijo predobre matere, da bo dete že boljše, ko bo pametnejše a med tem se ugnezdí slaba lastnost v nežni duši tako močno, da je ni moči več izkoreniniti. Tudi majhnemu otroku se ne sme vse dovoliti. Seveda so starši večkrat tako neumni, da se jim prav fletno zdi, če se enoletno ali dveletno dete prav pošteno razjezi in ga še sami dražijo, da imajo kaj za smeh. Tako postopanje je zločin.

Duh po petroleju, ki je marsikom naravnost oduren, se odstrani z pivom. Tudi petrolejove svetilke se dajo izvrstno očistiti z pivom. Posodo obriši najprej z mehkim papirjem, potem pa jo dobro oplakni s pivom. Enako se tudi druge kovine, posebno brončeno lahko in hitro čistijo s pivom in tolčeno kredo.

OBED KOT ŠKUŠNJA.

Gospod kapitalist Mayer se je z vso silo branil proti izvolitvi neveste svojega edinega sina. Če se je kdaj v mislih bavil z ženitvijo svojega Emila — in to ravno ne prav poredkoma — stavljal si je že kot predpogoj, da mora biti nevesta dobra in vzorna gospodinja in da mora prinesiti tudi precejšen kupček denarja s seboj.

In zgodilo se je, da je pripeljal sin nevesto v hišo! — Iz same jeze bi najrajše skočil iz kože, če bi se mu v njej ne godilo tako dobro. Da nima njegova bodoča snaha prav nič premoženja, to bi se že dalo končno prenesti, vsaj na to se obogatelemu nekdanjemu gostilničarju, hvala bogu, ni bilo treba ozirati toda, da hoče biti vkljub temu še „izobrazena“, ko je najbrže v svojih knjigah pozabila na vse gospodinjske dolžnosti in da se v kuhi prav nič ne spozna — ne, ne in trikrat ne — in razjarjeni gospod Mayer je treščil s pestjo po mizi, da so zaplesali vsi kozarci in da se je od samega strahu ustavila stenska ura,

Pa srčkana in prebrisana je le bila snaha, kar je moral priznati tudi gospod Mayer. Vsaj bi jo celo zelo rad objel, če — ne bi bila izobrazena! Da more biti „neizobrazena“ obenem tudi gospodinja, tega ni mogla zapopasti učena Mayerjeva glava. Ne, njegova pokojna Reza bi se gotovo v grobu obrnila, če bi dovolil, da pride nevesta v hišo, ki ne zna pripraviti niti poštenega obeda. Pa kaj naj napravi? Novi par se vendar ne bo dal razdvojiti, to je vedel že v naprej. V tem slučaju se je poslužil zvijače.

„Emil“ je rekel, jaz nisem nobena zverina, staviti vama hočem predlog. Če mi zamore pripraviti tvoja nevesta popolnoma samostojno obed, s katerim bi bil zadovoljen, potem naj že bo, vaju blagoslovim in odrinem primerno doto. Če se ji pa to ne posreči, potem je najboljšje, da kratkomalo na vse pozabiš!“

Gospod Mayer se je skrivno bal, da bosta zaročenca zvohala njegovo zvijačo in da mu ne bosta sedla na lep. Toda v njegovo začudenje se je Ivanka glasno zasmejala in je radevolje sprejela predlog.

O vsem tem je razmišljeval gospod Mayer, ko je stopal po stopnicah v njegovo stanovanje ter ugibal, kje se naj vrši poskušnji obed. Prišedši navzgor, ga je sprejel njegov sin, nevesta pa je imela še nekaj malega opraviti v kuhinji. Z vidno nezadovoljnim in dvomljivim obrazom je sedel gospod Mayer k lepo pogrnnjeni in s cveticami okrašeni mizi. V tem momentu se odpro vrata in Ivanka postavi prijazno pozdravljajoč polno skledo gorke in duhteče juhe na mizo.

Gospod Mayer je nehote zavihal nosnici navzgor kakor lovski pes, ki zavoha sled divjačine.

„Sakranemska dežela, kaj pa je to?“ je nehote vzkliknil. „Le poskusite, očka!“ se je smejal Emil, „napreje poskusite!“

Mayer je posrebal z najboljšim tekom poln krožnik juhe, predno je mogel izgovoriti: „Hm — to je bila goveja juha — prav res, goveja juha. Povej no Emil, veš zagotovo, da je kuhala juho Ivanka sama?“

„Prav gotovo“, pravi Emil smehljaje in veseleč se, da je „stari“ zadovoljen — „kdo naj bi ji pa pomagal! Torej očka, zakaj se ne poslužiš?“

Ivanka je postavila že več skled raznih jedil na mizo in ponudi z ljubeznjivim nasmehom svojemu tastu krasno pečenko. Mayer se ni zmozel zdržati, da ne bi vzel v drugič kos prijetno dišeče in okusne koštrunove pečenke. Spregovoril še ni, držal se je trdovratno, toda njegove oči so z neverjetnim začudenjem merile oba družabnika, ki sta si neprenehoma namigavala s trdno zavestjo, da se jima je vse prav dobro posrečilo.

„Sedaj smo vendar gotovi —?“ vpraša končno Mayer ter se obriše s servijeto, kakor da bi hotel slavnostno govoriti. „Torej ljuba moja otroka, potem vaju hočem — Počakajte očka!“ prekineta Emil in Ivanka naenkrat, najboljše šele pride!“ in naglo zbeži Ivanka v kuhinjo ter se vrne v par trenutkih s posodico v rokah in „staremu“ se je poznalo, da ne pozna tega, kar je v njej. Zraven je bil še kozarec poln dragocene pijače in dobri Mayer ni vedel, za kaj naj bi se odločil.

In tako je prigrizoval dragocen desert in smehljaje srebal s slastjo izvrstno pijačo, katere prijeten duh in okus po malinah, ga je takorekoč omamil.

Gospod Mayer se je vidno trudil, da bi prikril svoje presečenjenje, ko pa je Ivanka predenj postavila skodelico kave, tedaj se mi mogel več zdržati, da ne bi dal izraza svojim čutilom. Z mladeniško svežostjo se je dvignil, stopil k svoji snahi in jo molče poljubil na čelo. Potem je prekrizal roki svojih otrok in vzkliknil:

„Pa se vzemita, v imenu božjem!“ pravi počasi in skuša prikriti svoje iznenadenje. „Boljše gospodinje, kakor je tvoja nevesta, moj sin, nisi mogel najti na celem svetu! Končno vaju še prosim, napravita mi še to uslugo in mi zaupajta, kako sta pripravila to kraljevsko pojedino!“

„Nič enostavnejšega kot to, ljubi tast!“ se je smejala srečna Ivanka. „Vse to, kar si danes jedel, je bilo pripravljeno s pomočjo Vydrovih izdelkov. V juhi so bile Vydrove juhine začimbe. Desert, ki ti je tako ugajal — so bili Vydrovi oblati in pijača, katero dosedaj še nisi poznal, je bila Vydrov malinovi grog.“

„In zadnje — kava?“ vpraša Mayer nestrpno. — „No, to je bila Vydrova žitna kava, dragi oče!“ „Od kod pa poznaš vse te izdelke?“ — Mayer se še sedaj ni mogel pomiriti. „Veš, očka“, vzklikne vesela Ivanka, „jaz sem študirala kemijo hranil! Potem moram vendar vedeti, kaj je najboljše! Končno pa že danes ve vsak otrok, da so Vydrovi izdelki neprecenljive vrednosti.“ —

Konserve.

Kaj pa, moja mila,
kuhaš, pečeš dobrega?
»Kar sem naučila
se v Parizu vkusnega.«

Veseleč se na obed,
k mizi sem prisedel,
pa po prvi žlici že
kakor zid sem zbledel.

Juha je kot voda,
brez okusa, brez duha. —
Al' ni bilo škoda,
da v Pariz si kuhat šla?

»Kakor voda?« — kaj, kako?

Le veruj mi, draga —
To pariško kuhinjo
nadkriljuje Pragal

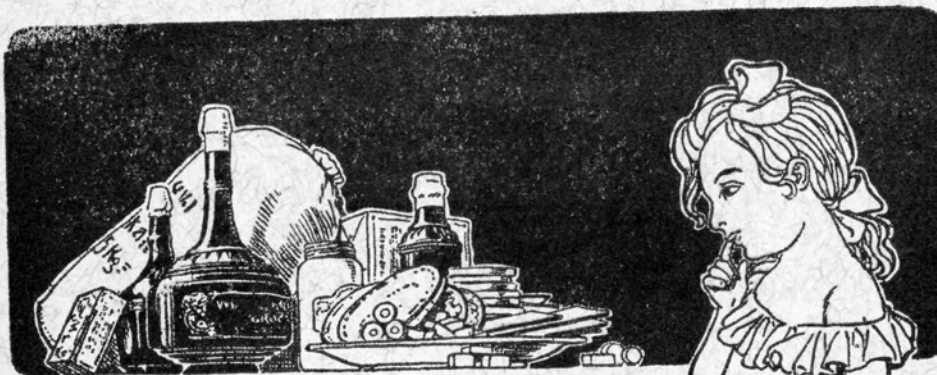
Juhe z Vydrovih konzerv
so okusne, pravim
in od vseh najboljše so —
kolikor hočeš stavi!!

Simon Lomnický.

ite na moj račun: (Blagovollite podčrtati naročene
izdelke, da se izognemo pomotam.)

Škat.	Vrsta blaga	Cena Skupaj			
		K	h	K	h
	„Vydrovke“ žitne kave	4	50		
	Otroške moke	2	40		
	Steklenico za 1 kg otroške moke	—	80		
	Jubinih konzerv, mešanih v posameznih porcijah	1	50		
	Juhinih konzerv: gobove, gra- hove, lečne, rezančne in rižove à 3/4 škatlja	1	50		
	Juhinega dodatka 1/4 kg steklen.	1	60		
	Oblatov maslenih škt. 25 kosov	2	—		
	„Destin“ „40“	2	—		
	„Dessert“ „50“	3	—		
	Šumečih bonbonov „Ambo“ škt. 50 kosov	2	—		
	„S sidrom“ škt. 50 kosov	2	—		
	„Bene“, 25 kosov	1	—		
	Buhina, steklenica 1/4 kg	1	—		
	Malinovega groga, steklenica	2	—		
	Goščice franc.(mlete 1/4 kg stekl.	—	80		
	„ kremž. (zrnate) „	—	80		
	„Julepa“				
	Skupaj . . .				

Vydrovko* pošiljamo popolnoma posebej in vedno franko.
Vstale izdelke pošiljamo franko le, ako presega račun K 6.—
Julep* pošiljamo le po železnici, 50 steklenic že franko.

Ceník:

Vydrova žitná kava poslána posebej v platených vrečkách, poštovné prostá 5 kg.	K 4:50
Otroška moka v zavítkách 1 kg.	2:40
Juhine konzerve (grahova, gobova, lečna, rizeva in rezančna) v škatlji s 25 porcijami	1:50
Juhini prídadek, stekl. 1/4 kg.	1:60
Šumeči bonboni „Ambo“ in tudi s „sidrom“ zavitek 50 kmd.	2:—
Sadni bonbon „Bene“, 25 kmd.	1:—
Malinovi grog	2:—
Oblati „Desert delikat“ zavitek s 30 komadi	3:—
Oblati „Destin“ zavitek s 40 kmd.	2:—
Masleni oblati zavitek s 25 kmd.	2:—
„Buhtin“ v 1/4 kílogr. stekleničkách.	1:—
Gorčica po franc. in kremžkem načinu po 1/4 kg.	—80
„Julep“, jabolčni 1/4 l. steklenica	—45
vianjevi in vianki	—65

Pošiljatev v znesku K 6:— (izvzehši „Vydrovke“ in Julepa) pošiljamo franko.

Vydrova tovarna hranil Praga VIII.

Ta list se ne more pošiljati kot tiskovina. Blagovolite prilepiti vedno znamko za

5 vinarjev.

Naročnik: _____

Ime: _____

Stan: _____

Kraj: _____

Pošta: _____

Železniška postaja: _____

Datum: _____

Naznanilo: _____

Vydrova tovarna hranil

Praga VIII.